

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การศึกษากระบวนการทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายทอดผ้าตาบดสัมปอຍ ได้แบ่งผลการศึกษาที่จะนำเสนอออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

1. ชุมชนดั้งเดิม
2. การเข้ามาของภาครัฐ
3. การพัฒนาเครือข่ายทอดผ้าตาบดสัมปอຍ
4. สรุปกระบวนการทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายทอดผ้าตาบดสัมปอຍ

ช่วงที่ 1 ชุมชนดั้งเดิม

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2429 ชาวบ้านตำบลหนองบัวบานโดยการนำของ หลวงสิทธิ สวงโท (หลวงสิทธิ สวงโท เป็นผู้ที่มีฐานะดี และเป็นบุคคลที่ชาวบ้านนับถือ ยกย่องให้เป็นผู้นำ) พ่อกอง มาด้วง พ่อหมอลำนิน มาด้วง และพ่อถัด ภิรมย์กิจ ได้อพยพมาตั้งหลักฐานทำมาหากินบริเวณริมห้วยสัมปอຍ เนื่องจากเห็นว่าบริเวณดังกล่าวอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณธัญญาหารนานาชนิด เพราะเป็นที่ราบลุ่มของลำห้วยสัมปอຍ ซึ่งที่ราบลุ่มนี้เป็นดินดำร่วนซุยเหมาะกับการทำนามากดังลากลอนของหมอลำนิน มาด้วง¹ ซึ่งได้พรรณานำบ้านเมืองไว้ให้ลูกหลานของชาวตำบลสัมปอຍได้ฟังว่า

บ้านสัมปอຍนาดี บ้านอยู่ใกล้² นาทามคำป้อ (นาที่ลุ่มซึ่งมีดินอุดมสมบูรณ์) ป่อ
ได้ซื้อข้าวน้ำท่ามปลา ได้แต่หาเลนมน³มาอย่าง ได้แต่สร้างร้วปาน (ร้วที่ทำด้วยไม้

¹หมอลำนิน มาด้วง เป็นชาวตำบลหนองบัวบานที่อพยพโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านสัมปอຍพร้อมหลวงสิทธิ สวงโท และเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแต่งกลอนหมอลำ

²ลำน้ำชี ซึ่งเป็นลำน้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวตำบลสัมปอຍโดยไหลผ่านทางอำเภอหนองบัวระเหว ผ่านตำบลสัมปอຍ ตำบลหนองบัวบาน และตำบลละหาน อำเภอจัตุรัส แล้วไหลผ่านไปอำเภอเมือง ชัยภูมิ

³เลน หรือตะกวด ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน หมายถึงชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง (Varanus bengalensis) ในวงศ์ varanidae รูปร่างคล้ายจิ้งจกแต่ตัวใหญ่กว่ามาก คอยาวหางยาว หน้หยาบ ลิ้นยาวเรียวปลายแยกเป็น 2 แฉก ยึดหดได้รวดเร็วเหมือนลิ้นงู อาศัยอยู่ทั้งบนบกและในน้ำ

ไม้และผูกด้วยเชือกป่าน) สอนมอน (สอนหม่อน) ราษฎรบ้านเมืองบ่อเขียว ได้แก่ เที้ยวกินเหล้าสุรา เดือนหกมาพากันตกกล้า ฟ้าร้องฮิมลันฝ่ายทางเหนือ น้ำมาก เหลือลันฝ่ายอ้าวอ้ง จนกระทั่งถึงเดือนสิบสองรวงข้าวทองเหมือนมอนในดั่ง (รวงข้าวสีเหลืองเหมือนตัวหม่อนที่อยู่ในกระดง) เหลียวลงทุ่งคลองไม้คลองสงว เยียน (ปลาไหล) เต็มหมวง (ช่องใส่ปลา) คอนมาหลังโกง อยู่บ้านทุ่งสนุกสนาน ข้าวดำ งามนาทามดำห้วง ท่วมหลังช้างบักคอใหญ่โลโพ ยามแดงโม (ช่วงเวลาปลูกแดงโม ประมาณเดือนเมษายน-เดือนพฤษภาคม) ไปเก็บเห็ดฮวก ยามเห็ดปลวกกระโงก เห็ดโคล นำทางไป ๆ เอาหินลาด จุม (ดอกเห็ดที่ยังตูม) มันเท่าฝ่าบาตร ดอกมัน เท่าใบบัว ว่าชอยตัวะ (โกหก) ไปถามชาวบ้านจำได้เท่านี้จึงมาเล่าสู่กันฟัง (หมอลำ นิน มาด้วง, สัมภาษณ์)

ต่อมาชาวบ้านได้อพยพจากบ้านหนองบัวบานตามมาตั้งบ้านเรือนอีกหลายครอบครัว เมื่อตั้งบ้านเรือนเรียบร้อยแล้วจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านใหม่” (ชาวบ้านเรียกว่าบ้านใหม่ เนื่องจากเป็นบ้านที่ย้ายมาอยู่ใหม่) โดยมีหลวงสิทธิ สวงโท ปกครองดูแลหมู่บ้าน และต่อมาเมื่อมีการตั้งหมู่บ้านขึ้นอย่างเป็นทางการจึงตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ตามชื่อของลำห้วยว่าบ้านส้มป่อย โดยชาวบ้านได้ร่วมกันตั้งศาลปู่ตา วัดศาลาลอย และโรงเรียนเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และมีนายคง สวงโท ซึ่งเป็นลูกชายของ หลวงสิทธิ สวงโท เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

วิถีการดำรงชีวิตประจำวัน

การดำรงชีวิตของชาวบ้านส้มป่อยตื่นเช้ามาก็ไปทำนา ทำไร่ป่อ ไร่พริก ไร่ฮ้อย ปลูก ฝ้าย ปลูกคราม ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม หลังจากกลับจากทำไร่ทำนา ช่วงเวลากลางคืนพวกแม่บ้าน ก็ปั่นฝ้าย เข็นเส้นไหม ส่วนพ่อบ้านก็ฟันเชือก

บ้านส้มป่อยมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี ตื่นเช้าขึ้นมาชาวบ้านก็แบกจอบไปไร่ไปนา ไม่มีใครว่างงาน เมื่อถึงหน้าเก็บเกี่ยว ก็จะไปช่วยกันลงแขก โดยเจ้าของงานจะไปหาบอกกันตามบ้านว่าจะมีการลงแขก วันนั้นวันนี้ ซึ่งจะมีทั้งลงแขกตัดป่อ ไถนา ดำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว บางครั้งก็ลงแขก กันสาวไหม และในวันลงแขกเจ้าภาพจะต้องทำอาหารหวานคาวเลี้ยงญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านที่มาช่วยลงแขก (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

การดำรงชีวิตประจำวันไม่ต้องใช้เงิน เพราะไม่ได้ซื้ออะไร ปุ๋ยก็ไม่ต้องซื้อ ยาฆ่าแมลงก็ไม่ต้องซื้อเพราะดินสมบูรณ์ ชาวบ้านไปหาสัตว์มาเป็นอาหาร มีทั้งกระต่าย กุ้ง กวาง ฟาน น้ำปลาก็ต้มเอง เกลือกก็เอาข้าวไปแลก มีอะไรก็มาแบ่งกัน (สุน ลากเกิด, สัมภาษณ์)

เรื่องอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ ไม่ต้องซื้อ ข้าวปลาหาได้ในท้องถิ่น ในป่ามีสัตว์ให้ล่ามาเป็นอาหาร ใครได้มาก็เอามาแบ่งปันกัน (จรรยา สวงโท, สัมภาษณ์)

ชาวบ้านส่วนใหญ่ตื่นนอนประมาณตี 5 พอฟ้าสว่างประมาณ 6 โมงเช้าพวกพ่อบ้านก็แบกจอบ แบกคราด จูงควายไปไถนา ส่วนแม่บ้านก็ทำกับข้าว ประมาณ 9 โมงจึงนำห่อข้าวตามไป กินข้าวด้วยกันแล้วช่วยกันทำงาน จนกระทั่งเย็นก็หาปูหาปลา เก็บผักหักพืชมจากท้องไร่ท้องนาพากันเดินกลับบ้าน ทำกับข้าว กินข้าวกินปลาเสร็จ แม่บ้านก็นั่งปั่นฝ้าย เ็นด้ายเส้นไหม พ่อบ้านก็ฟื้นเชือก บางคืนก็ช่วยกันซ่อมข้าวช่วงไหนที่มีการนวดข้าวก็จะมาช่วยกันลงแขกนวดข้าว จะจุดตะเกียงที่ลานบ้านสว่างไสวช่วยกันนวดข้าวจนเที่ยงคืนตีหนึ่ง (ประสาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

นอกจากการทำไร่ทำนาแล้วชาวบ้านยังมีการทอผ้าสำหรับใช้ในครัวเรือนโดยมีการทอทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายแล้วนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสวมใส่ โดยเฉพาะผ้าไหมนิยมแต่งไปงานบุญ ประเพณี ต่าง ๆ จนกลายเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวบ้านสืบทอดที่ทุกคนปฏิบัติกันมา

“คนบ้านเราทอผ้ามาตั้งแต่โบราณ ทอกันมาเอง ประดิษฐ์กันมาเอง ยายได้ช่วยแม่ปลูกหม่อน เลี้ยงไหมและทอผ้ามาตั้งแต่สมัยสาว ๆ เวลากลางคืนพวกสาว ๆ จะพากันเข็นฝ้ายที่ลานบ้าน” (สุน ลากเกิด, สัมภาษณ์)

“หลังจากกลับจากทำไร่ ทำนา ช่วงเวลากลางคืนแม่ก็จะเข็นฝ้าย เข็นเส้นไหม ช่วงไหนไม่ออกไปไถนา แม่ก็ทอผ้า” (สายทอง สวงโท, สัมภาษณ์)

“สมัยพ่อแม่เรามีการทำไร่ทำนาคนเดียว ก็เลยมีเวลาว่าง ก็เลยมานั่งทอผ้า ได้ทุนบ้านจะมีที่ฝังไว้ทุกบ้าน แต่ละคนต่างคนต่างทอแล้วเก็บใส่หีบไว้ใช้” (ประสาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

“ทุกบ้านจะมีการทอผ้าฝ้ายไว้ใช้เองแล้วนำมาตัดเย็บด้วยมือ ตัดเป็นชุดนักเรียน ตัดเป็นกางเกง ใส่ไปโรงเรียน ใส่ไปไถนา สมัยก่อนผู้ชายใส่โจรงที่ทอจากฝ้าย และนำผ้าฝ้ายตัดเป็นกางเกงขึ้นโน” (จรรยา สวงโท, สัมภาษณ์)

“เวลามีงานบุญคนในหมู่บ้านจะแต่งกายด้วยผ้าไหมเกือบทุกบ้าน เพราะเป็นค่านิยม ถ้าไม่แต่งเพื่อน ๆ จะมองว่าแต่งกายไม่ถูกประเพณี” (หนูแดง พลจตุรัส, สัมภาษณ์)

เวลาไปทำบุญตักบาตรในงานประจำปีต้องแต่งตัวดี ๆ หน่อย สมัยก่อนคนเฒ่าคนแก่เขาถือถ้าใครแต่งเสื้อ กระโปรงเก่า ๆ มันไม่ถูกกับบุญ เขาต้องแต่งตัวเรียบร้อย พวกผู้ชายถ้าเป็นคนแก่ก็จะแต่งกายด้วยผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้าพาดบ่า ใส่เสื้อคอกลม สีขาว ถ้าเป็นวัยกลางคน ก็แต่งตัวสุภาพเอาเสื้อเข้าในกางเกง ถ้าเป็นคนสาวหรือคนเฒ่าก็นุ่งผ้าไหมเป็นชุดไทยเพื่อให้ดูดี (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

"คนบ้านเรานิยมใส่ผ้าไหม เพราะสวย มีความทน ถ้าเราไม่ใส่รู้สึกว่ามันไม่ใช่คนล้มปอย ทุกคนต้องมีผ้าไหม ถ้าไปงานบุญแล้วไม่ใส่ผ้าไหมจะรู้สึกด้อยกว่าเขา เวลาเราใส่ผ้าไหมเรารู้สึกภูมิใจในฝีมือของตัวเอง" (คำบาง แก้วขุนทด, สัมภาษณ์)

"สมัยก่อนเวลาไปงานบุญจะต้องแต่งกายด้วยผ้าไหม เพราะเป็นชุดที่สุภาพ ใส่แล้วดูดี ผู้ชายพอแต่งงานก็จะตัดชุดผ้าไหมไว้อย่างน้อย 1 ชุดเพื่อใส่ออกงาน" (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

นอกจากจะทอผ้าสำหรับใช้ในชีวิตประจำวันและใส่ในงานบุญแล้ว คนสมัยก่อนยังต้องมีการทอผ้าไว้สำหรับใช้ในงานแต่งงาน และงานบวชของลูก โดยงานแต่งงานใช้เป็นเครื่องสมมา (เครื่องไหว้ญาติพี่น้องของสามี) บ้านไหนมีลูกสาวจะต้องทอผ้าไหมเตรียมไว้มาก ๆ เพื่อนำไปไหว้ญาติสามีให้สมหน้าสมตา

"เครื่องสมมาที่ไปไหว้ญาติสามีต้องเป็นผ้าไหม ผ้าฝ้ายไม่เอา เขาจะนิทากัน ญาติเขา มาแต่งงานถ้าเป็นคนมีอันจะกิน ฝ่ายเจ้าสาวต้องให้สมหน้าสมตากับสินสอดทองหมั้นที่เขาให้มา" (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

เครื่องสมมาที่ให้พ่อแม่สามีและญาติพี่น้องจะให้ผ้าไหมเพราะผ้าไหมมีราคาแพง ต้องทำให้สมเกียรติ ทำให้ดูว่าผู้หญิงก็มีฐานะ ส่วนเพื่อนบ้านที่มาร่วมงานก็ต้องแต่งกายด้วยผ้าไหม เพื่อให้ฝ่ายผู้ชายเห็นว่าทางบ้านของเรามีการแต่งกายกันอย่างสวยงาม เพื่ออวดแขกต่างบ้านและเป็นการประชาสัมพันธ์ผ้าของหมู่บ้าน (คำบาง แก้วขุนทด, สัมภาษณ์)

ส่วนงานบวชก็ต้องเตรียมผ้าไหมไว้ให้นาคนุ่ง ซึ่งคนที่เป็นนาคจะต้องนุ่งผ้าถุงไหมสีน้ำเงิน สวมเสื้อผ้าไหมสีขาว โปกหัดด้วยผ้าฝ้าย

"บ้านไหนมีลูกชายก็ต้องเตรียมทอผ้าไหมไว้สำหรับให้นุ่งตอนเป็นนาค เพื่อจะได้ดูดี สวยงามและต้องการให้คนที่มาร่วมงานเห็นว่าเจ้าภาพมีฐานะดี การที่นาคนุ่งผ้าไหมก็เป็นการเชิดหน้าชูตาพ่อแม่ด้วย" (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านล้มปอยนอกจากการทำนา ทำไร่แล้ว การทอผ้าก็เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวัน โดยทุกครัวเรือนมีการทอผ้าไว้ใช้เอง มีการทอทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย ซึ่งบ่งบอกถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ นอกจากนั้นผ้าไหมของชาวบ้านล้มปอยยังบ่งบอกคุณค่า

และค่านิยม ดังจะเห็นได้จากการนำผ้าไหมไปเป็นผ้าไหว้ญาติพี่น้องของเจ้าบ่าวเพื่อแสดงฐานะของตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าผ้าไหมเป็นผ้าที่มีราคามีคุณค่า และการที่ผู้ที่บวชเป็นนาคต้องนุ่งผ้าไหมเพื่อให้เห็นว่าเป็นผู้มีฐานะดีก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในการใช้ผ้าไหมและคุณค่าของผ้าไหมเช่นกัน

ประเพณี วัฒนธรรม

วิถีชีวิตของชาวตำบลลี้มปอยนอกจากการทำไร่ทำนา และการทอผ้า ยังมีการปฏิบัติและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมซึ่งมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ได้แก่

1. การทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ ในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี จะจัดงานที่วัด มีการนำลิเก หมอลำ มาแสดง ในคืนวันที่ 31 ธันวาคม และวันที่ 1 มกราคมมีการตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งที่วัดซึ่งทำกันมาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย โดยทุกคนที่ไปตักบาตรจะแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมสวยงาม

“ผู้เฒ่าผู้แก่บอกไว้ว่าวันขึ้นปีใหม่ให้แต่งขึ้นใหม่จะได้ดูดี สวยงาม โดยก่อนถึงวันขึ้นปีใหม่แม่จะทอผ้าไหมเตรียมไว้ให้ลูกสาวและลูกสะใภ้ไปทำบุญตักบาตร” (พิมพ์ บุญภูมิ, สัมภาษณ์)

2. การทำบุญไหว้พระพุทธรูปจำลองในเดือน 3 เป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้า “ชาวบ้านเตรียมเตรียมเงินไปทำบุญพร้อมอาหารคาวหวาน ตอนกลางคืนมีงานรื่นเริงปิดทอง พอหกโมงเช้าคนแก่จะไปร่วมงานจุดพลุ” (พิมพ์ บุญภูมิ, สัมภาษณ์)

3. การทำบุญพระทรายขาวเปลือก (พระเจดีย์ขาวเปลือก) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านทำบุญสมทบทุนให้วัดเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด โดยการเอาข้าวเปลือก อาหารแห้ง จตุปัจจัยมารวมกันแล้วทำบุญตักบาตรร่วมกัน

4. การทำบุญข้าวจี๊ เพื่อถวายพระพุทธรูปเจ้า

ชาวบ้านเชื่อเรื่องราวในทางพุทธศาสนาสมัยที่นางวิสาขาได้นำข้าวจี๊ไปใส่บาตรให้พระพุทธรูปเจ้า ผลบุญทำให้นางสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ชาวบ้านจึงได้ถือปฏิบัติตามเพื่อเป็นการทำบุญกุศล พอถึงเดือนสามของทุกปีชาวบ้านจะให้ข้าวเหนียวมานึ่งแล้วปั้นเป็นก้อนกลม ๆ แล้วเอาไปชุบกับไข่แล้วปิ้ง เสร็จ แล้วนำไปทำบุญที่วัด ที่เหลือก็แจกลูกหลาน แบ่งกันกิน แลกกันกิน เป็นกลอุบายให้คนในชุมชนมีความสามัคคี แบ่งปันกัน (พิมพ์ บุญภูมิ, สัมภาษณ์)

3. การทำบุญขนมหมกไส้ ในเดือน 4 แรม 15 ค่ำ เป็นการทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

การทำขนมหมกไส้จะทำกันทุกบ้าน วันแรม 13-14 ค่ำทุกคนจะหยุดงานมาช่วยกันทำขนม บางคนก็มีหน้าที่ไปหามะพร้าวมาทำไส้ขนม ไปขอพี่ชื่อน้อง บางที่บ้านไหนมีมะพร้าวเขาก็เอามาแจกกัน คนหนุ่มสาวมาช่วยกันไม่แบ่ง พอวันแรม 15 ค่ำก็นำขนมไปถวายพระสงฆ์ที่วัด พระสงฆ์ก็จะสวดให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และเจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

4. การทำบุญในวันสงกรานต์ เดือน 5 วันที่ 13-14 เมษายน มีการทำบุญตรุดกบาตรที่วัด และรดน้ำดำหัวให้กับผู้สูงอายุ โดยลูกหลานของทุกหมู่บ้านจะพาผู้สูงอายุมาร่วมกันรดน้ำดำหัวที่วัดศาลาลอย ซึ่งการแต่งกายในวันบุญสงกรานต์ หนุ่มสาวจะใส่เสื้อที่ตัดด้วยผ้าฝ้ายจับหม้อ ทั้งนี้เนื่องจากในวันสงกรานต์จะมีการรดน้ำดำหัวกันถ้าแต่งกายด้วยเสื้อผ้าไหมจะทำให้เสื้อผ้าสกปรก นอกจากนั้นในวันสงกรานต์ทางวัดได้จัดให้มีการพัฒนาวัดและสถานที่สาธารณะในตำบลหมู่บ้านด้วยจึงต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ไม่สกปรกง่าย สำหรับคนเฒ่าคนแก่แต่งกายด้วยผ้าไหม

5. ประเพณีบุญบั้งไฟ จัดขึ้นในเดือน 6

บุญบั้งไฟจัดขึ้นมาเพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ชาวบ้านจะได้มีน้ำทำไร่ทำนา ชาวบ้านจึงได้เสียสละ แรงกายแรงใจมาช่วยกันทำบั้งไฟที่วัด คนหนุ่มสาวจะมาช่วยกันดำบั้งไฟ อีกพวกก็จะซ่อมฟ่อน เพื่อแห่บั้งไฟ และบางส่วนก็ไปร่วมกันเตรียมผิตาइन ขบวนเจ็บบั้งไฟจะมีกลุ่มสตรีแม่บ้านรวมตัวกันประมาณ 20-60 คน พร้อมใจกันนุ่งโจงใส่เสื้อผ้าที่ทอด้วยมือของตนเองย้อมด้วยครามที่เอามาจากพืชที่ปลูกเอง เอามาแช่น้ำปูนขาวสกัดออกเป็นสีดำนำน้าฝ้ายทอเป็นผืนลงแช่ในหม้อครามเขาเรียกว่าหม้อนิล ประมาณ 3 วัน 3 คืน จนผ้าดำสนิทนำไปตากแห้งแล้วนำไปตัดเป็นเสื้อโดยใช้มีดกรรไกรหรือมีดอีโต้ตัดแล้วนำมาเย็บด้วยมือ เพราะสมัยก่อนไม่มีจักรเย็บผ้าเรียกว่า เสื้อแขนยาวหรือเสื้อดำหม้อนิล ผู้หญิงจะนุ่งโจงไหมที่ทอด้วยใยไหมที่แม่บ้านปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกัน ก่อนจะนำมาทอเป็นผ้า เอาใยไหมที่ทำเป็นเส้นไหมมาย้อมด้วยแก่นไม้เหลือง เส้นไหมจะออกเป็นสีเหลือง ส่วนสีแดงจะนำเอาครั่งมาต้มจนเป็นสีแดง แล้วนำเอาใยไหมทั้งสีมา เจ็น (ปั่น) รวมแล้วเรียกว่า ไหมควบ แล้วนำมาดำ (ทอ) ด้วยฟืม (เครื่องมือที่ใช้สำหรับแยกเส้นด้ายให้ออกจากกันและมีลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็ง เจาะรูตามรูปแบบเพื่อสอดด้าย) แล้วเรียกว่าโจง นำน้าฝ้ายมาซักจนเป็นตวบ (กรวย) มีอรวมเป็น 10 นิ้วต่อ 1 คน ส่วนกระโจมหัวนำเอาใบลาน หรือใบตาลมาตัดเย็บ เป็นรูปกระโจม (ขญา) แต่ง

ลวดลายสีพื้นบ้านขูดขมิ้นหม้อ (สีดำกันหม้อ) ผสมถ่านไฟเอามาแต่งแต้มให้ได้สีสวยงาม และนำเอาผ้ามานุ่งหรือใส่เข้าไปแล้วเอาตวย (กรวย) ใส่เอากะโຈມ (ชฎา) มาใส่ เอาผ้าขาวม้าผายมาเบี่ยงไหล่ซ้าย-ขวา เอากะดิ่งที่ใช้แขวนคอวัวมาผูกกับเอว ขวบนี้นี้นำหน้าบังไฟไปแห่ขอ จตุปัจจัยตามหมู่บ้านต่าง ๆ เมื่อได้เงินมาแล้วก็นำมาสมทบทุนบุญเดือน 6 เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่อไป ส่วนกลุ่มผู้ชายเล่นผีตาโชน โดยนำไม้ไผ่มาจักสานเป็นรูปคล้ายหัวช้างหรือหัวเปิดเทศ แล้วนำมาห่อหุ้มด้วยผ้าที่นอนเก่า ๆ ที่ขาดแล้วมีนุ่นติดมาด้วย มีเยี้ยว (ปัสสาวะ) เด็กติดมาด้วยยิ่งดี เพราะมีกลิ่นฉุนดี และนำมาห่อหัวโชน แต่งคิ้ว แต่งตาด้วยกาบมะพร้าว ย้อมด้วยขมิ้นหม้อ (สีดำกันหม้อ) และหมากขาดมา แต้มตา-ปาก - ฟัน จนมีรูปออกมาแล้วเด็กเห็นแล้วร้องไห้เพราะกลัว เลื้อยผ้าเข้ามาใส่ต้องขาด เอาลูกบวบแห้งลูกใหญ่เท่าลำแข้งทาด้วยหมากขาดรี ตรงปลายสีแดงเอาหมอน 2 ลูก มาเย็บเท่ากำปั้น เอาใบมะพร้าวย้อมสีดำเอามาแขวนไว้ เรียกกันว่า ลูกอ้นทะ ส่วนมีดดาบทำด้วยไม้จิวาวประมาณ 3-4 ศอก ทาสีด้วยถ่านไฟสีดำ อีกกลุ่มหนึ่งหาบกระบุง ตะกร้าใส่ก้อนกรวด และทรายหว่านตามหลังคาบ้านจนมีเสียงดังเพื่อไล่ผีบ้านออกจากบ้านเมืองให้หมดไป (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

7. ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8

ชาวบ้านจะไปช่วยกันหล่อเทียนที่วัด พวกผู้ชายจะไปตัดไม้มาทำเข้าเทียน ส่วนผู้หญิงคอยช่วยประดับประดาต้นเทียน ในปีไหนที่มีการประกวดต้นเทียนก็จะมอบให้ชาวบ้านแต่ละคุ้มนำต้นเทียนไปประดับประดาที่คุ้มแล้วแห่มาประกวดที่วัด ในวันเข้าพรรษาชาวบ้านทุกคนจะแต่งกายด้วยผ้าใหม่ไปร่วมงาน ผู้หญิงบางคนนุ่งผ้าใหม่ทั้งชุด บางคนใส่เสื้อขาวนุ่งซิ่นใหม่ ส่วนผู้ชายใส่เสื้อใหม่ (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

8. ทำบุญข้าวประดับดิน ในเดือน 9 แรม 15 ค่ำ ซึ่งประวัติความเป็นมาของประเพณีนี้มีการเล่าขานกันมาว่า ครั้งหนึ่งพระโมคคัลลาน์ อัครสาวกของพระพุทธเจ้าผู้มีฤทธิ์สามารถแทรกแผ่นดินลงไปเยี่ยมนรกก็ได้ เหาะไปเยี่ยมชาวสวรรค์ก็ได้ เมื่อท่านไปถึงนรกก็ถามถึงบุญกรรมของสัตว์ต่าง ๆ ที่เสวยกรรมอยู่ในแดนต่าง ๆ บางพวกฆ่าสัตว์ บางพวกลักทรัพย์ บางพวกประพฤติดิฉินประเวณี บางพวกพูดปด บางพวกดื่มสุรา จึงได้มาเสวยกรรมอยู่อย่างนี้ เมื่อท่านไปนรกก็บันดาลให้ไฟนรกดับ สัตว์นรกก็ไม่ได้เสวยกรรม เมื่อท่านโมคคัลลาน์จะกลับมายังเมืองมนุษย์ พวกสัตว์นรกได้สั่งท่านมาบอกให้ญาติพี่น้องที่อยู่มนุษย์โลกให้พากันทำทานอุทิศส่วนกุศลไปให้บ้าง และอย่าได้พากันทำบาปหยาบช้า จงเร่งชวนช่วยในการทำบุญทำทาน ท่านมหาโมคคัลลาน์รับคำ

แล้วก็กลับมาয়มนุษย์โลก ปาวประกาศให้ประชาชนชาวชมพูทวีปสร้างน้ำทำบุญเป็นการใหญ่ แล้วอุทิศส่วนบุญไปถึงญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว วันนั้นตรงกับดับเดือน 9 พอดี โบราณท่านจึงได้ถือเอาวันนี้เป็นวันทำบุญข้าวประดับดิน

พอถึงวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า ชาวบ้านต้องเตรียมขนมของคาวหวาน มากพูนุหรือไว้ พอตอนเช้ามีดของวันแรม 14 ค่ำ ก็ออกไปวัดตั้งแต่ตี 4 บางบ้านไปตั้งแต่ตี 2 ตี 3 ขนมคาวหวานเหล่านั้นใส่กระถางวางไว้ตามบริเวณต้นไม้ ศาลา วัด และวางไว้ตามพื้นดิน เพื่อให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

9. ทำบุญแห่ข้าวกระยาสาทรในเดือน 10 ขึ้น 15 ค่ำ โดยทำข้าวกระยาสาทรไปถวายพระส่วนที่เหลือจึงนำไปแจกจ่ายญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ซึ่งการกระทำเช่นนี้มีความเชื่อว่าจะได้บุญ

10. ทำบุญเทศน์มหาชาติหรือบุญผะเหวด เดือน 11 แรม 2-3 ค่ำ

พอออกพรรษาทุกคนจะนำข้าวสาร อาหารไปวัด ไปทำบุญใหญ่ ซึ่งก่อนจะจัดงานบุญเทศน์มหาชาติทางบ้านและทางวัดต้องตกลงกำหนดวันกันก่อน เมื่อได้วันแล้วทางบ้านแต่ละบ้านก็เตรียมหาอาหารการกิน บอกญาติพี่น้องทำขนมทำกับข้าวไปวัด นอกจากนั้นแต่ละคนก็จะจัดเตรียมเสื้อผ้า เครื่องประดับ เพื่อแต่งตัวให้สวยที่สุดเพื่อไปทอดกัน (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

นอกจากประเพณีต่าง ๆ ที่กล่าวไปแล้ว ยังมีประเพณีที่ชาวบ้านสืบทอด ปฏิบัติร่วมกัน ได้แก่

1. การทำบุญตักบาตรฝาย หนองโสก และหนองหินตั้ง ทุกครั้งที่มีการสูบน้ำจากท่าเกวียนมาใส่หนองหินตั้ง จะต้องมีการนำพระมาสวดมนต์ และทำบุญตักบาตร

2. การทำบุญตบูนบ้านและตบูนนา เจ้าของบ้านต้องทำบุญเลี้ยงตบูนปีละครั้ง อาจจะทำพร้อมหรือหลังเลี้ยงตาปูของหมู่บ้าน ในตบูนนาจะมีการเสี่ยงทายคางไก่เพื่อทำนายผลผลิตในปีนั้นด้วย

3. การทำบุญเลี้ยงตาปูของหมู่บ้าน เชื่อว่าเป็นผู้ปกครองรักษาหมู่บ้าน จะทำบุญเลี้ยงในวันพุธแรก หรือ ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 6 มีการเข้าทรงและเสี่ยงทายคางไก่ เพื่อทำนายสิ่งที่จะเกิดในปีนั้น

4. บุญแจ่งหรือบุญทอดห้วย เป็นการทำบุญตักน้ำของหมู่บ้านร่วมกัน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองม่วง บ้านส้มป่อย บ้านโนนม่วง และบ้านบุตามี โดยชาวบ้านจะร่วมกันแห่น้ำจากบริเวณต้นน้ำส้มป่อย ไปจนถึงวัดศาลาลอย โดยช่วงประมาณวันที่ 21 เมษายน (วันพุธแรกถัดจากบุญสงกรานต์ 9 วัน) ชาวบ้านจะไปรวมกันที่ต้นน้ำส้มป่อย ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 10 กิโลเมตร ชาวบ้านเรียกว่าบุญแจ่งเนื่องจากบริเวณต้นน้ำส้มป่อยมีหินอยู่กลางลำห้วย ถ้าปีไหนน้ำลดหรือน้ำแห้งก็จะสามารถมองเห็นหินเหล่านั้นได้ชัดเจน

ในวันงานชาวบ้านจะไปรวมกันที่บริเวณต้นน้ำเพื่อถวายเพลพระสงฆ์ซึ่งจัดเตรียมสถานที่เอาไว้สำหรับพระสงฆ์จากวัดหนองม่วง วัดศาลาลอย เพื่อสวดตั้งมงคลพิธีกรรมทางศาสนา เมื่อพระสงฆ์ประกอบพิธีทางศาสนาเสร็จ ชาวบ้านก็จะมีการแห่ขบวนโดยมีชาวบ้านคนหนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพมาตักน้ำจากลำห้วยล้นป่อยใส่กระบอกลำไปด้วย ในขณะที่เดียวกัน ชาวบ้านคนอื่น ๆ ก็จะไปตักน้ำบริเวณลำห้วยมาลาดใส่กันพร้อมกับตีฆ้องร้องป่าว เมื่อขบวนผ่านบ้านเรือนก็จะมีชาวบ้านเอาน้ำมาลาดตลอดเส้นทางที่ขบวนผ่าน เมื่อแห่ขบวนมาถึงศาลปู่ตาที่อยู่ติดกับหนองโสก ชาวบ้านก็จะพากันเอาน้ำที่ตักใส่กระบอกลำมาเทลงในหนองโสกนี้ โดยมีตัวแทนพากล่าวแล้วเทน้ำลงในหนองโสกแห่งนี้พร้อมอธิษฐานให้น้ำทำอุดมสมบูรณ์

พิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านเชื่อว่าจะส่งผลต่อความอยู่ดีกินดีของคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิตทางการเกษตรที่ ล้วนต้องอาศัยน้ำเป็นหลัก ที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความเคารพและให้ความสำคัญต่อแหล่งน้ำ ความเชื่อดังกล่าวจะมีส่วนช่วยในการจัดการน้ำ ด้านการป้องกันการปิดกั้นทางไหลของน้ำ ความเชื่อว่าบริเวณที่ตั้งบ้านล้นป่อยมีร่องน้ำหลายสายที่น้ำไหลลงชี เมื่อชาวบ้านถมที่ร่องน้ำเพื่อสร้างบ้านเรือน ทำให้เกิดการเจ็บป่วย รักษาไม่หาย จึงมีการตั้งตูปที่บ้าน และที่นาเพื่อแก้ไขการกระทำดังกล่าว ส่วนในด้านความอุดมสมบูรณ์ของน้ำมีพิธีกรรมในการทำบุญฝ่าย การทำบุญหนองน้ำหลังการสูบน้ำมาใส่หนอง บุญปู่ตา บุญตูปนา และบุญต้นน้ำ เป็นการให้ความเคารพต่อสายน้ำ และสร้างสิ่งสิริมงคลอันจะช่วยให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์

พิธีกรรมต่าง ๆ ยังตอกย้ำความสัมพันธ์ของชุมชน ซึ่งมีหลายระดับตั้งแต่บุญต้นน้ำ ที่ย้ำความสัมพันธ์ของชุมชนหลายหมู่บ้านที่ใช้ห้วยล้นป่อยร่วมกัน งานเลี้ยงปู่ตา เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในกลุ่มหมู่บ้านล้นป่อยทั้ง 3 หมู่บ้าน การทำบุญหลังสูบน้ำเข้าหนองเป็นงานบุญระดับหมู่บ้าน บุญตูปบ้าน/ตูปนา เป็นงานบุญในระดับกลุ่มญาติ และเพื่อน ความสัมพันธ์ต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลถึงความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำ เช่น การโกยน้ำ การท่อน้ำ และการร่วมกันขอเปิดฝายหินทิ้งทางตอนเหนือของลำน้ำชี เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้านล้นป่อยที่กล่าวมาแล้วได้มีส่วนหล่อหลอมให้ชาวบ้านล้นป่อยมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปันกัน เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟที่ชาวบ้านต้องมาช่วยกันทำบั้งไฟแล้วร่วมกันนำไปแห่เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งประเพณีถ้าทุกคนไม่มาช่วยกันก็จะไม่สำเร็จ หรือประเพณีแห่เทียนพรรษาจะมีชาวบ้านทั้งชายหญิงไปช่วยกันทำต้นเทียนที่วัดก็แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีเช่นกัน ส่วนการทำบุญแห่ข้าวกระยาสาทร ซึ่งชาวบ้านจะทำข้าวกระยาสาทรไปถวายพระแล้วนำส่วนที่เหลือไปแจกจ่ายญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านเพื่อให้ได้บุญ ซึ่งประเพณีนี้ได้ปลูกฝังให้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปันกัน นอกจากนั้นประเพณีต่าง ๆ

เหล่านี้ยังเชื่อมโยงถึงภูมิปัญญาการทอผ้าของชาวบ้านลัมปอย เพราะการไปร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ชาวบ้านลัมปอยจะนิยมแต่งกายด้วยผ้าไหมไปร่วมงานเพื่อความสวยงามและอวดฝีมือการทอผ้าของตนเอง

“เวลาใส่ผ้าไหมแล้วเรารู้สึกภูมิใจ เวลาไปวัดหรือไปงานบุญต่าง ๆ เราจะใส่ผ้าที่เราทอเอง เป็นความภาคภูมิใจในฝีมือของตัวเอง” (แม่คำบาง แก้วขุนทด, สัมภาษณ์)

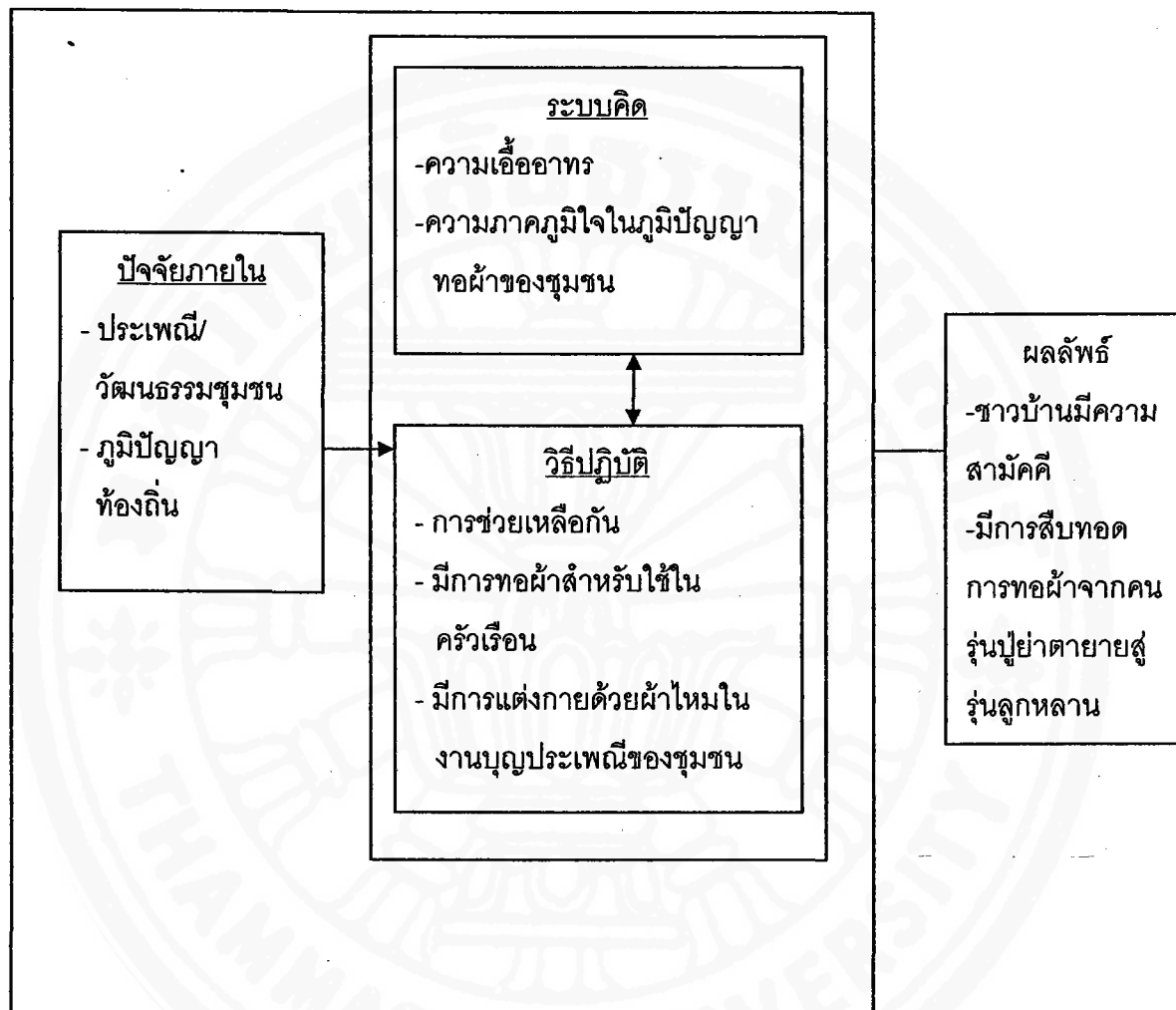
“เวลาไปวัดเขาจะมองกันว่าผ้าคนนั้นสวย ผ้าคนนี้สวย แข่งขันกันแต่งตัวโชว์ฝีมือของตัวเอง” (ข้อ เหล่าเฉลิมรัตน์, สัมภาษณ์)

“การแต่งกายด้วยผ้าไหม ดูแล้วสวย ดูดี เวลาไปวัด ไปทำบุญถ้าไม่แต่งผ้าไหมจะรู้สึกแปลกแตกต่างจากคนอื่น เวลาใส่ผ้าไหมแล้วรู้สึกภูมิใจในฝีมือการทอของแม่ ภูมิใจในความสวยงามของลายผ้า” (มยุรา สิงห์แก้ว, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาชุมชนดั้งเดิมของบ้านลัมปอย จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านลัมปอยมีการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายอยู่กับการทำนาทำไร่ ช่วยเหลือกันด้วยการลงแขกและแบ่งปันอาหารที่ได้มาจากป่าและท้องไร่ท้องนา ซึ่งหล่อหลอมให้ชาวบ้านลัมปอยมีความร่วมมือร่วมใจ เอื้ออาทรแบ่งปันกัน นอกจากนั้นชีวิตประจำวันของชาวบ้านลัมปอยยังมีความผูกพันกับการทอผ้าซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาโดยมีการทอทุกครัวเรือน เพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวันและใส่ไปร่วมงานบุญประเพณีต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านลัมปอยมีค่านิยมแต่งกายด้วยผ้าไหมไปร่วมงานบุญ ถ้าใครไม่แต่งกายด้วยผ้าไหมก็จะรู้สึกด้อยกว่าคนอื่น เพราะชาวบ้านมองว่าผ้าไหมเป็นผ้าที่มีคุณค่ามีราคาสามารถบ่งบอกฐานะของผู้สวมใส่ได้ โดยงานบุญประเพณีต่าง ๆ ของบ้านลัมปอยนอกจากทำให้ชาวบ้านมีค่านิยมแต่งกายด้วยผ้าไหมไปร่วมงานบุญแล้วยังทำให้ชาวบ้านมีความสามัคคี และแบ่งปันกัน ดังเช่นการช่วยกันทำบั้งไฟในงานประเพณีบุญบั้งไฟ การช่วยกันทำเทียนพรรษาในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

แผนภูมิที่ 4.1

กระบวนการทุนทางสังคมของบ้านส้มป่อย

จากกรอบคิดกระบวนการทุนทางสังคมของบ้านส้มป่อย จะเห็นได้ว่ามีทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยภายใน ได้แก่

1. ประเพณี/วัฒนธรรมชุมชน ที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนมีความเชื่ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเชื่อมโยงถึงค่านิยมในการแต่งกายด้วยผ้าไหมในงานประเพณีต่าง ๆ
2. การมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทอผ้าที่ชาวส้มป่อยมีความภาคภูมิใจ และมีการทอผ้าสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายจนถึงรุ่นลูกหลาน ซึ่งส่งผลให้ชาวส้มป่อยมีวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าไหม ผ้าม้ายในงานประเพณีต่าง ๆ ของบ้านส้มป่อย

ช่วงที่ 2 การเข้ามาของภาครัฐ

ชาวบ้านลัมปอยดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย มีความสุขอย่างพอเพียง วิถีชีวิตประจำวัน หลังจากเสร็จจากทำไร่ ทำนาแล้ว พวกแม่บ้านก็จะทอผ้า โดยทุกครัวเรือนมีการทอผ้าไว้ใช้ และไว้สำหรับเป็นเครื่องสมมา (เครื่องไว้ญาติพี่น้องของสามี) ของลูกสาว และทอไว้สำหรับให้ลูกชายใส่ในงานบวช ซึ่งการทอผ้าของชาวบ้านลัมปอยเป็นภูมิปัญญาที่ลูกหลานในหมู่บ้านมีความภาคภูมิใจ และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นปู่ย่าตายายถึงรุ่นลูกหลาน แต่อย่างไรก็ตามการทอผ้าของชาวบ้านก็ยังเป็นการทอเพื่อใช้ในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่

ต่อมาภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนให้สตรีในหมู่บ้านมีอาชีพเสริมโดยให้รวมกลุ่มกัน จัดตั้งกลุ่มอาชีพ ดังนั้นสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบด้านนี้จึงได้เข้ามาสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพเสริม

จัดตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านลัมปอย หมู่ที่ 1

ในปี พ.ศ. 2524 ทางราชการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัสได้ประสานงานกับกำนันตำบลลัมปอยให้รวมกลุ่มสตรีบ้านลัมปอย หมู่ที่ 1 จัดตั้งกลุ่มทอผ้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สตรีในหมู่บ้านมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งกลุ่มสตรีก็รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมา

กำนันณรงค์ได้มาบอกให้พวกแม่บ้านที่มีการทอผ้ารวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มทอผ้าแล้วทางราชการจะสนับสนุนเงินทุนให้เพื่อจะได้ทอผ้าขายเป็นอาชีพเสริม พวกเราก็เลยรวมตัวกันตั้งกลุ่มขึ้นมาเพราะเราทอผ้ากันอยู่แล้ว และกำนันณรงค์ก็เป็นคนที่เราเชื่อถือ มีแม่ปลอด ชัยศรีเป็นประธานคนแรก (คำบาง แก้วขุนทด, สัมภาษณ์)

“กำนันณรงค์มาบอกให้พวกเรารวมตัวกันตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้าแล้วทางราชการจะสนับสนุนทุนมาให้ เราก็ยินดียิ่งเพราะต้องการทุนในการทอผ้าไหม และต้องการมีตลาดจำหน่ายด้วย และเราอยากจะอนุรักษ์การทอผ้าของบ้านเราไว้เพราะถ้าเรามีทุนมากเราก็สามารถทอขายได้มาก” (สายสวาท คำเป้า, สัมภาษณ์)

คนบ้านเรายังมีการแต่งตัวด้วยผ้าไหมไปงานบุญไม่เคยเปลี่ยนแปลง เพราะประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของบ้านลัมปอยไม่เคยเปลี่ยนแปลง ยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาทุกอย่าง แต่อาจเปลี่ยนแปลงวิธีการบ้าง เช่นประเพณีบุญบั้งไฟจากการที่หนุ่มสาวมาช่วยกันดำบั้งไฟก็เปลี่ยนมาใช้เครื่องอัด การทำบุญชนหมกได้

จากการที่ต้องไปหามะพร้าวแล้วมาแบ่งปันกัน การที่หนุ่มสาวมาช่วยกันไม่แบ่งทำขนมก็เปลี่ยนไปซื้อจากตลาด ส่วนงานประเพณีวันขึ้นปีใหม่อีกย้ายจากวัดมาจัดที่ศาลเจ้าพ่อพญาบรมวงศ์ชัยชนะ ซึ่งการย้ายมาจัดที่ศาลเจ้าพ่อพญาบรมวงศ์ชัยชนะยังเป็นการสนับสนุนให้ชาวบ้านแต่งกายด้วยผ้าไหม เพราะชาวบ้านจะต้องไปรำถวายเจ้าพ่อ และคนรำต้องแต่งกายให้สวยงาม ชาวบ้านจึงเลือกแต่งกายด้วยผ้าไหมเพราะแต่งแล้วสวย ดูดี นอกจากนั้นในวันงานชาวบ้านสืมปอยได้เชิญข้าราชการและพ่อค้าประชาชนจากอำเภอจตุรสมาร่วมงานด้วย ชาวบ้านทุกคนจึงต้องแต่งกายด้วยผ้าไหมเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญาของชาวบ้านสืมปอย การรวมกลุ่มกันจะทำให้ได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทอผ้า ได้แลกเปลี่ยนความรู้กัน (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา ก็ได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มโดยมีแม่ปลอดชัยศรี เป็นประธานคนแรก ซึ่งคณะกรรมการทุกคนได้ร่วมกันดำเนินงานของกลุ่มโดยมีกำหนดระยะชาติวงศ์กำหนดตำบลสืมปอยให้การสนับสนุนด้วยการหางบประมาณมาพัฒนากลุ่ม

กำหนดระยะวงศ์ได้ไปของบประมาณจากอุตสาหกรรมจังหวัดมาให้กลุ่ม กำหนดแก้ไขร่วมการประกวดหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองที่หมู่บ้านอื่น แก้ไขไปเห็นมาว่าเรามีการของบประมาณจากอุตสาหกรรมจังหวัดจึงมาบอกคณะกรรมการกลุ่มทอผ้าบ้านสืมปอยให้ทำโครงการขอไป แกลยักให้ชาวบ้านมีเงินได้ใช้ได้กินกัน เราทำโครงการขอไป เขาก็ให้ครูมาสอนมัดหมี่ สอนทอผ้าลายใหม่ ๆ โดยเขาให้เราทำเองแล้วเขาก็สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

การทอผ้าของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านสืมปอยต่างคนต่างทอที่บ้านของตนเอง แต่ก็มีแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกัน

“การทอผ้าของเรา ต่างคนต่างทอที่บ้านแต่เราก็ไปมาหาสู่กัน พูดคุยกัน แลกเปลี่ยนลายกัน ช่วยกันสอนมัดหมี่ลายใหม่ ๆ บางทีเราก็ตอเส้นไหมกันถ้าใครทำเส้นไหมไม่ทัน” (เขียนคำจันทร์วงศ์, สัมภาษณ์)

เมื่อทอเสร็จก็นำมาฝากที่กลุ่มเพื่อนำไปขาย โดยผู้ที่นำไปขายคือพี่ประธาน ภิรมย์กิจ ซึ่งเป็นประชาสัมพันธ์ของกลุ่มและทำหน้าที่ด้านการตลาดจะนำผ้าไปขายตามงานต่าง ๆ ในจังหวัดใกล้เคียง และบางครั้งก็มีลูกค้าสั่งทอ เมื่อขายได้ก็จะหักกำไรเข้ากลุ่มเพื่อเป็นกองทุนของกลุ่มร้อยละ 1 บาท แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่ากลุ่มทอผ้าบ้านสืมปอยจะมีผลิตภัณฑ์ออกขายตลาดที่กว้างกว่าเดิม แต่กลุ่มทอผ้าบ้านสืมปอยก็ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนัก

ต่อมาที่ประธานก็หยุดทำหน้าที่ด้านการตลาดเนื่องจากสามีไปทำงานต่างประเทศ ทำให้ที่ประธานต้องรับภาระในไร่นาเพียงลำพังจึงไม่มีเวลาว่างสำหรับนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่าย ดังนั้นการขายผ้าของกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อยจึงซบเซา ขายได้เฉพาะในหมู่บ้านที่พี่น้องและคนรู้จัก ซึ่งทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านส้มป่อยยังคงมีค่านิยมใช้ผ้าไหม ชาวบ้านยังคงแต่งกายด้วยผ้าไหมไปงานบุญประเพณีต่าง ๆ ยังคงใช้ผ้าไหมเป็นเครื่องสมมาและใช้เป็นผ้านุ่งของนาคเช่นเดิม ดังนั้นแม้ว่าตลาดจะซบเซาแต่ชาวบ้านก็ยังคงทอผ้าต่อไปไม่เคยหยุด

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2531 หลังจากที่สามีของที่ประธาน กลับจากต่างประเทศ ที่ประธาน จึงกลับมาทำงานกับกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อยอีกครั้งโดยได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานกลุ่ม แทนแม่คำบาง แก้วขุนทดซึ่งได้ไปทำงานที่กรุงเทพ เมื่อที่ประธานได้เป็นประธานกลุ่มก็มีความคิดที่จะบริหารจัดการกลุ่มอย่างจริงจัง จึงได้ไปปรึกษากับคุณรัตนา ทองอ่อน พัฒนาการอำเภอจตุรัส ซึ่งที่ประธานมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันอยู่แล้วเนื่องจากเมื่อครั้งที่ยังเป็นคณะกรรมการกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย ที่ประธานได้เป็นตัวแทนของกลุ่มไปร่วมประชุมที่อำเภออยู่เสมอ ๆ ดังนั้นเมื่อได้มาเป็นประธานกลุ่มและมีความคิดที่จะพัฒนากลุ่มให้สมาชิกสามารถขายผ้าได้มากขึ้นจึงได้ไปปรึกษาเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอย่างใกล้ชิด เมื่อไปปรึกษาก็ได้รับคำแนะนำว่าการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มจำเป็นต้องมีเงินกองทุนเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมไปเป็นทุนในการทอผ้าเพื่อให้ทอผ้าได้มากขึ้น และสามารถส่งขายในตลาดใหญ่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ที่ประธานจึงได้ประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิก ซึ่งทุกคนก็เห็นด้วย จึงได้มีการออมเงินขึ้น

หลังจากที่ที่ไปปรึกษากับคุณรัตนา ทองอ่อน ที่ก็กลับมานั่งพูดคุยกับสมาชิกโดยที่บอกกับสมาชิกว่าเราจะต้องพัฒนากลุ่มของเราให้เข้มแข็ง ให้สามารถจำหน่ายผ้าทอได้มาก ๆ พวกเราจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่เรายังไม่มีทุนที่จะมาพัฒนากลุ่ม เรามาร่วมกันออมเงินเพื่อเป็นทุนของกลุ่มให้สมาชิกยืมไปใช้ในการทอผ้าให้ได้มากขึ้น จะได้มีผ้าขายมาก ๆ ที่ก็ชวนสมาชิกว่าให้มาทำด้วยกัน มาร่วมกันออมเดือนละ 10 บาท สมาชิกก็ตกลงใจมาร่วมกันออมจำนวน 30 คน ได้เงินออมเดือนละ 300 บาทสะสมมาเรื่อยจนมีเงินออมของกลุ่มเพิ่มเป็นหลักหมื่น และให้สมาชิกกู้ยืมเป็นทุนในการทอผ้า เมื่อขายผ้าได้ก็หักเข้ากลุ่มร้อยละ 2 บาท (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

ต่อมาได้มีการแยกกลุ่มทอผ้าออกเป็น 3 กลุ่มตามหมู่บ้านที่แยกใหม่ คือกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 1 กลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 และกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 13 และแบ่งเงินออมกันไปหมู่บ้านละ 20,000 บาทเพื่อไปดำเนินการในหมู่บ้านของตนเอง

เมื่อมีการแยกกลุ่มทอดผ้าออกไปดำเนินการที่หมู่บ้านใหม่ กลุ่มทอดผ้าบ้านส้มป่อยหมู่ที่ 1 จึงเป็นกลุ่มทอดผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 และยังคงดำเนินงานต่อไปโดยมีพี่ประธาน เป็นประธาน กลุ่มเช่นเดิม และมีกิจกรรมการออมเงินสัจจะให้สมาชิกกู้ยืมเช่นเดิมและเมื่อทอดผ้าเสร็จถ้าผู้ทอดไม่ไปขายเองก็นำผ้ามาฝากขายกับกลุ่ม ซึ่งพี่ประธานจะเป็นผู้นำไปขายให้

ต่อมาผู้ใหญ่สุชิน ภิรมย์กิจ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 และเป็นสามีของพี่ประธาน ได้นำมาให้กลุ่มทอดผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 เขียนโครงการเสนอขอกู้เงินจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกลุ่มกู้ยืม คณะกรรมการจึงได้เขียนโครงการเสนอไป และได้รับการสนับสนุนเงินทุนจำนวน 100,000 บาท โดยกำหนดให้ส่งใช้คืนเงินยืมทุก 6 เดือน ในปัจจุบันกลุ่มได้ส่งใช้คืนหมดแล้ว ต่อมาผู้ใหญ่สุชินได้นำมาให้กลุ่มเขียนโครงการไปขอรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิอีก ก็ได้รับการสนับสนุนมาจำนวน 180,000 บาท แต่ได้รับการสนับสนุนในลักษณะของการจัดซื้อซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เช่น เส้นไหม สีย้อม และมีครุมา ผูกอบรมให้ พร้อมทั้งพาไปทัศนศึกษาดูงานที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อจะได้ให้สมาชิกรับมาปรับปรุงการทอดผ้าของตนเอง

กลุ่มทอดผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 ได้ดำเนินการทอดผ้ามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งวันหนึ่งคุณรัตนา ทองอ่อน พัฒนาการอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ได้ให้ข้อมูลกับพี่ประธานว่าที่บ้านห้วย ตำบลหนองโดนซึ่งเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอจัตุรัส มีกลุ่มอาชีพทำน้ำสมุนไพรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากประเทศแคนาดา โดยคุณรัตนา ทองอ่อนและสมาชิกกลุ่มทำน้ำสมุนไพรบ้านห้วยได้ไปรู้จักกับคุณปัญญา รัตนพานิชย์ ซึ่งเป็นชาวอำเภอจัตุรัสในงานแสดงสินค้าที่กรุงเทพ ซึ่งคุณปัญญาได้มาเห็นน้ำสมุนไพรในงานแสดงสินค้า และรู้ว่าเป็นกลุ่มอาชีพของอำเภอจัตุรัส จึงได้สอบถามว่ามีปัญหาอะไรบ้าง ทางกลุ่มก็บอกว่ามีปัญหาด้านเงินทุน คุณปัญญาจึงได้แนะนำให้ทำโครงการเสนอขอของบประมาณสนับสนุนจากต่างประเทศซึ่งคุณปัญญามีช่องทางติดต่อให้ได้สมาชิกกลุ่มอาชีพทำน้ำสมุนไพรจึงทำโครงการเสนอขอไปได้เงินสนับสนุนมา 500,000 บาท

เมื่อพี่ประธานได้ทราบข้อมูลก็อยากได้งบประมาณสนับสนุนบ้าง จึงติดต่อกับคุณปัญญา แจ้งความจำนงค์ว่าอยากได้เงินสนับสนุนกลุ่มอาชีพทอดผ้าจากต่างประเทศบ้าง ซึ่งพี่ประธานเล่าให้ฟังว่า

พี่ได้ไปหาคุณปัญญาเพื่อขอให้ช่วยติดต่อขอทุนจากต่างประเทศให้บ้าง คุณปัญญาจึงบอกว่าให้ทำโครงการเสนอไป โดยคุณปัญญาได้บอกว่าการเขียนโครงการจะต้องมีเอกสารอะไรบ้าง พี่จึงได้ไปขอคู่มืออย่างการเขียนโครงการจากบ้านห้วย และได้ขอให้ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจัตุรัสช่วยในการเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ตามที่คุณปัญญาได้บอกไว้ เมื่อมีข้อมูลครบถ้วนและเขียนโครงการเสร็จพี่ก็ส่งโครงการ

ให้คุณปัญญาซึ่งจะต้องนำไปเขียนเป็นภาษาอังกฤษ เมื่อเขียนเสร็จคุณปัญญาก็เสนอโครงการไปที่สถานทูตประเทศออสเตรเลียหนึ่งฉบับและสถานทูตประเทศแคนาดาหนึ่งฉบับ แต่ตอนนั้นงบประมาณของประเทศออสเตรเลียหมด จึงได้รับงบประมาณจากประเทศแคนาดา โดยมีเจ้าหน้าที่จากสถานทูตประเทศแคนาดาออกมาดูการดำเนินงานของกลุ่ม เมื่อเขาดูเสร็จเขาก็บอกว่าโครงการของคุณมีความหวัง 99 เปอร์เซ็นต์ กลับไปประเทศแล้วฉันจะโอนเงินมาให้ หลังจากที่เจ้าหน้าที่กลับไปประมาณ 4 เดือน กลุ่มก็ได้รับคำตอบอนุมัติเงินให้จำนวน 437,000 บาท โดยแบ่งจ่ายเป็น 3 งวด ซึ่งขณะนี้กลุ่มได้รับแล้วจำนวน 2 งวด ในงวดแรกที่ได้รับเงินคณะกรรมการกลุ่มได้นำไปซื้อวัสดุตามโครงการ ได้แก่ เส้นไหม เส้นด้าย กระสวย ฟืม และตู้สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์ (ประสาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

ปัจจุบันกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 มีเงินออมสัจจะของสมาชิกกลุ่มจำนวน 96,600 บาท มีสมาชิกออมเงินจำนวน 255 คน ซึ่งเป็นสมาชิกจากกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้า จำนวน 20 คน นอกจากนั้นเป็นสมาชิกจากกลุ่มเลี้ยงกบ กลุ่มปลูกผักสวนครัว กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มทำขนมไทย ซึ่งเหตุผลที่ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เข้าร่วมออมเงินสัจจะด้วยเพราะจะทำให้กลุ่มมีเงินกองทุนมาก นอกจากเงินออมสัจจะแล้วกลุ่มยังมีเงินสนับสนุนจากกองทุนประเทศแคนาดา จำนวน 437,000 บาท และเงินรับฝากจำนวน 15,000 บาท

ในด้านการจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่ม ได้ปันผลให้สมาชิกร้อยละ 70 ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 25 สวัสดิการพัฒนาหมู่บ้าน ร้อยละ 5 ส่วนในการสนับสนุนจากผู้นำหมู่บ้าน ได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งในทุก ๆ ด้าน ดังคำบอกเล่าของพี่สายสวาท คำเป้า

หลังจากแยกหมู่บ้านต่างคนต่างมาตั้งกลุ่มเอง ผู้ใหญ่บ้านสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์งานของกลุ่ม เช่น เวลาประชุมกันเขาก็จะประชาสัมพันธ์ให้ลูกบ้านมาประชุม ผู้ใหญ่บ้านเขาจะไปอบรม ไปประชุมเรื่อย ๆ เวลาที่มีโครงการอะไรเขาก็มาแนะนำกลุ่มอาชีพว่าตรงไหนมีเงินสนับสนุน ผู้ใหญ่บ้านจะมาบอกให้กลุ่มของเราทำโครงการเข้าไปว่ามีนโยบายไหนจะสนับสนุนงบอะไร (สายสวาท คำเป้า, สัมภาษณ์)

ในเรื่องช่องทางการตลาดของกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 พี่ประธานบอกว่า

การขายผ้าของเรามีการขายในชุมชนบ้าง ตามต่างจังหวัดบ้าง ใครรู้จักเขาก็จะมาซื้อเอง ลูกค้าจะรู้ว่าผ้าไหมของเราทำด้วยมือ คุณภาพดี คนเขารู้จักก็จะตามมาซื้อ บางครั้งคนทอรู้จักกับคนที่อยู่ต่างจังหวัด เขาก็จะนำไปขาย เขาจะโทรมาสั่งจะนำไปขายได้เรื่อย ๆ มีการขายมาตั้งแต่ปี 2524 แต่ไม่จริงจังอะไรมาก ต่อมาในระยะ

หลังได้มีการนำไปขายตามงานนิทรรศการต่าง ๆ และได้นำไปขายในงาน OTOP ที่ ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี 3 ครั้ง (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

ด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม หลังจากที่ได้ที่ประธานได้เข้ามาเป็นประธานกลุ่ม ได้มีการพัฒนาการทอผ้าของกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 จนได้รับการรับรองกลุ่มจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจัตุรัส ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกระทรวงอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์ผ้าไหมได้รับการคัดสรรเป็นสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP Product Champion : OPC) ระดับสี่ดาวจากกรมการพัฒนาชุมชน นอกจากนั้นยังกำลังดำเนินการขอรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์จากกรมส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม และกำลังดำเนินการขอรับรองกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากสำนักงานเกษตรอำเภอจัตุรัส

ส่วนในด้านผลงานทางสังคมของกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 มีดังนี้

1. จัดกิจกรรมวันปีใหม่กลุ่มผู้สูงอายุและเด็กด้อยโอกาสทุกปี
 2. จัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อเด็กด้อยโอกาสบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12
 3. จัดตั้งกองทุนสำรองให้สมาชิกยืมทุนจัดงานแต่ง งานบวช งานศพ รายละ 10,000 บาท โดยไม่มีดอกเบี้ยเงื่อนไขหลังเสร็จงาน 3 วัน คืนทุนให้กลุ่ม
 4. โครงการช่วยฌาปนกิจศพสมาชิกเสียชีวิตรายละ 300 บาท
 5. โครงการให้สมาชิกยืมทุนไปประกอบอาชีพทอผ้าโดยไม่มีดอกเบี้ย เงื่อนไข 1 ปี
 6. สมาชิกกลุ่มได้ทอผ้าขาวม้า จำนวน 1,000 ผืน เพื่อขายให้ทางจังหวัดชัยภูมิ ในโครงการชับน้ำตาขาวได้
 7. ได้ร่วมบริจาคทำบุญในงานพิธีทางศาสนาและช่วยเหลืองานสังคมเป็นประจำ ทุกปี
- "การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อเด็กด้อยโอกาสของกลุ่มทอผ้าของเราทำให้เด็ก ๆ ที่ลำบากได้มีทุนสำหรับเรียนหนังสือ พ่อแม่ก็มีความสุข เป็นสิ่งที่ดีมาก สมาชิกทุกคนเห็นด้วย" (ขวัญ ชินศิริ, สัมภาษณ์)

กิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มทอผ้าจัดขึ้นเพื่อสังคม ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าการดูแลจากคนในหมู่บ้าน เมื่อหมู่บ้านมีการพัฒนาต่าง ๆ ชาวบ้านจึงมาร่วมกันมากเพราะเขาได้รับการดูแลจากส่วนรวม เมื่อส่วนรวมมีงานเขาจึงต้องไปช่วย ถ้าไม่ไปก็จะเกิดความละอายใจ (สุชิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

"เวลาผู้ใหญ่บ้านมีงานพัฒนาหมู่บ้านเราต้องไปช่วยกัน เรา รู้สึกอายถ้าไม่ไปช่วยเพราะเวลาเราเดือนร้อนเราก็ได้รับความช่วยเหลือจากส่วนรวม" (ขวัญ ชินศิริ, สัมภาษณ์)

นอกจากการดำเนินกิจกรรมด้านสังคมแล้วยังเป็นสถานที่สำหรับผู้มาศึกษาดูงานของกลุ่ม ซึ่งในแต่ละปีมีผู้มาดูงานจากหลาย ๆ ที่ แต่ทางกลุ่มไม่ได้มีการบันทึกไว้ เพิ่งเริ่มบันทึกเมื่อเดือนมีนาคม 2548 ดังนี้

วันที่ 10 มีนาคม 2548 ต้อนรับกลุ่มทอผ้า หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านเป้า อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ดูงานกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อยและเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อย

วันที่ 28 กันยายน 2548 ต้อนรับ คณะกลุ่มอาชีพและกองทุนต่าง ๆ ของ ตำบลจันเสน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ได้ศึกษาดูงาน กลุ่มทอผ้าไหม และเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อย

วันที่ 8 ธันวาคม 2548 ต้อนรับกลุ่มอาชีพ 15 อำเภอ ของชัยภูมิจำนวน 120 คน

“ดีใจมากที่มีคนมาดูงานบ้านเรา มาดูฝีมือการทอผ้าของเรา รู้สึกภูมิใจว่าหมู่บ้านเราเป็นตัวอย่างให้คนอื่นได้” (ขวัญ ชินศิริ, สัมภาษณ์)

“ที่ดีใจมากที่เราทำได้ เราสามารถทำให้คนอื่นมาดูงานของกลุ่มเราเพื่อเป็นตัวอย่าง ที่ดีใจจนบอกไม่ถูกที่เราทำสำเร็จแล้ว และยังทำให้เราต้องพยายามทำให้กลุ่มของเราเข้มแข็งขึ้น” (ประสาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 มีความก้าวหน้าได้แก่ผู้นำกลุ่ม ซึ่งก็คือพี่ประสาน ภิรมย์กิจ ประธานกลุ่ม โดยพี่ประสานจะทำหน้าที่ประสานงานกับแหล่งทุนต่าง ๆ และติดต่อหาตลาดสำหรับจำหน่าย นอกจากนั้นยังได้ไปร่วมประชุมกับหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อได้ความรู้ก็มาถ่ายทอดให้กับสมาชิกกลุ่มทุกครั้ง ทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนยอมรับในความเสียสละและการแบ่งปัน ดังคำบอกเล่าของสมาชิกกลุ่มและคุณรัตนาทองอ่อน พัฒนาการอำเภอจัตุรัส

“ประสานเขาทำงานดีอยู่หรอก เขาไปหาเงินทุนมาให้พวกเรา ได้เงินมาเขาก็แบ่งปันให้สมาชิก เขาช่วยเหลือชาวบ้าน ถ้าไม่มีเงินลงทุนก็ไปเอามาใช้ก่อน ถ้าไม่มีเขาก็ไปยืมเขาได้” (แน่นน้อย บำรุงสวัสดิ์, สัมภาษณ์)

ประสานเขาดี ทำงานเก่ง กับเพื่อนสมาชิกเขาก็ดี เขามีอะไรเขาก็บอกเรา เช่นมีการมัดหมี่ลายอะไรใหม่ ๆ เขาก็บอกให้เราไปเอามาทำ ไปที่ใด ไปงานไปการเขาก็เอาเราไปด้วย ไปดูด้วย เขาเสียสละทุกอย่าง ไม่เคยเกี่ยงเพื่อนสมาชิก เขาทำด้วยตัวเขาเอง ได้อะไรมาเขาก็มาเผื่อแผ่เพื่อสมาชิก การทำงานเขาก็จะบอกอย่างเปิดเผย เขาไม่ปิดบังหรอก เขาทำงานเก่ง (สง่า เคนเหลื่อม, สัมภาษณ์)

“แม่सानเขาดีโพด เขาดีดี บ่มีเงินก็ไปเอานำเรา มีอะไรก็มาแบ่งปันหมด เขาเอ็ดงานดี เขาเป็นคนใจซื่อสัตย์ ไม่เคยโกงใคร เขาเอาผ้าไปขายให้เขาก็เอาเงินมาคืนให้ครบทุกบาท” (เชี่ยม คำจันทร์วงศ์, สัมภาษณ์)

“แม่सानคืออยู่ เขาวิ่งเต้นเขาแล่นหาการงานให้ได้อยู่ จะทอดผ้าฝ้าย ผ้าขาวม้าเขาก็มาเอาไปขายไปส่งให้” (ข้อ เหล่าเฉลิมรัตน์, สัมภาษณ์)

“แม่सानมีความรู้ความสามารถ เป็นคนนิสัยดีเข้ากับผู้หลักผู้ใหญ่ได้ดี กับสมาชิกเขาก็ดี ไปชักชวนใครมาทำเขาก็มาร่วม เพราะทุกคนมั่นใจในตัวแม่सान แม่सानเป็นคนกว้างขวางช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ” (คำบาง แก้วขุนทด, สัมภาษณ์)

ที่ประธานเขาเสียสละ ไม่เคยปฏิเสธ มีงานที่ไหนเขาก็ไปไม่เคยขาด ไปประชุมแล้วก็มาถ่ายทอดให้สมาชิกได้ เขาเสียสละได้ทุกอย่าง ไปประชุมถึงไม่มีค่ารถให้เขาก็ไปขอให้บอก อันไหนที่จะเป็นประโยชน์กับสมาชิกไม่มีเงินให้เขาก็ไป พอไปกลับมาได้งานอันนั้นอันนี้ก็กลับมาเล่าให้คณะกรรมการ ให้สมาชิกฟัง เขาทำอย่างนี้อยู่ตลอด สละทุกอย่างทั้งเวลาทั้งทรัพย์สิน (รัตนา ทองอ่อน, สัมภาษณ์)

“ที่ประธานเป็นคนดี มนุษย์สัมพันธ์ดี ช่วยเหลือชาวบ้านดี มีน้ำใจ อยากให้เรามีกินมีใช้ เป็นคนเอาหมูเอาพวกดี เขาว่าอะไรเราก็กวักกัน เชื่อในตัวผู้นำว่าเป็นคนดี เชื่อสัตย์” (ขวัญ ชินศิริ, สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าชาวบ้านลุ่มปอยมีการทอดผ้าซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันซึ่งมีการทอดทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายสำหรับใช้ในครัวเรือน เมื่อภาครัฐโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส ประธานงานกับกำนันให้รวบรวมกลุ่มสตรีในหมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มทอดผ้าเพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งกำนันก็สามารถรวมกลุ่มสตรีจัดตั้งกลุ่มทอดผ้าได้สำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากกำนันเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้การเชื่อถือและยอมรับ นอกจากนั้นการรวมกลุ่มกันทำให้สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการทอดผ้าซึ่งเป็นลักษณะนิสัยของชาวบ้านลุ่มปอยที่มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือกัน และในการพัฒนากลุ่มให้ก้าวหน้าผู้ที่เป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนได้แก่ประธานกลุ่มที่มีความตั้งใจทำงานด้วยความเสียสละทั้งกำลังกายกำลังทรัพย์และทำงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใสต่อสมาชิกกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าการเข้ามาของภาครัฐทำให้อิทธิพลของชาวบ้านลุ่มปอยในด้านการทอดผ้ามีการเปลี่ยนแปลงจากการทอดเพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นทอดเพื่อขาย ชาวบ้านจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทอดที่มีลวดลายตามความต้องการของตัวเองก็ต้องปรับปรุงลวดลายผ้าและสีสันทัดตรงกับความต้องการของตลาดเพื่อให้ขายผ้าได้มากขึ้น ส่วนในด้านเงินทุนก็ต้องการใช้ทุนมากขึ้นเพราะต้องทอดทั้งผ้าลวดลายเดิมซึ่งยังมีตลาดเดิม ๆ อยู่และการทอดผ้าลายใหม่ ๆ สำหรับลูกค้ากลุ่มใหม่ ดังนั้นกลุ่มจึงต้องขอรับการสนับสนุนเงินทุนและความรู้ในการทอดผ้าลวดลายใหม่ ๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มไม่สามารถพึ่งตนเองได้ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้กลุ่มจะพึ่งพาภายนอกแต่กลุ่มก็พยายามพึ่งตนเองด้วยการให้สมาชิกร่วมออมเงินเพื่อเป็นเงินทุนของกลุ่ม ซึ่งก็สามารถทำได้เนื่องจากชาวบ้าน

สัมปอยมีความเอื้ออาทร แบ่งปันกันมาตั้งแต่อดีต และมีความไว้วางใจผู้นำ และเมื่อกลุ่มพึ่งตนเองได้แล้วก็มีการจัดสวัสดิการช่วยเหลือชุมชนเพื่อเป็นการสร้างทุนทางสังคมให้คนในชุมชนมีความสามัคคี และเอื้ออาทรแบ่งปันกันมากขึ้น

ช่วงที่ 3 การพัฒนาเครือข่ายทอดผ้าตาบลดสัมปอย

อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มทอดผ้าบ้านสัมปอย หมู่ที่ 12 ได้ดำเนินกิจกรรมมาอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังมีปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มผลิตสินค้าไม่พอสำหรับการนำไปขายในตลาดใหญ่ และสินค้าที่ผลิตได้ยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาดใหญ่ ซึ่งพี่ประสานบอกว่า

การดำเนินงานของกลุ่มมีปัญหาอุปสรรคบ้างในด้านการผลิตไม่เพียงพอสำหรับนำไปขายสินค้าในตลาดใหญ่ เมื่อจะไปออกร้านจึงต้องไปเอาสินค้าของกลุ่มอื่น ๆ มาร่วมด้วย ส่วนด้านการตลาดก็มีปัญหาบ้างเหมือนกันเพราะสินค้าของเราจะรู้จักเฉพาะในกลุ่มเล็ก ๆ ถ้าเอาไปขายในตลาดใหญ่เขาจะไม่ค่อยชอบผ้าไหมมัดหมี่ เขาจะชอบแบบพิมพ์ลาย ผ้าของเราจะขายในหมู่บ้าน แต่บางที่เราก็ฝากญาติพี่น้องไปขาย ในต่างจังหวัด ต่างประเทศ (ประสาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

ต่อมาพี่ประสานได้ไปเห็นกลุ่มทอดผ้าของอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมินำสินค้าไปจำหน่ายในงานแสดงและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี แล้วมียอดจำหน่ายสูงเป็นหลักล้านบาท จึงต้องการมีโอกาสนำผ้าทอดของกลุ่มทอดผ้าบ้านสัมปอยไปขายบ้างเพื่อที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น

ดังนั้นพี่ประสานจึงได้ไปปรึกษาคุณรัตนา ทองอ่อน พัฒนาการอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งคุณรัตนาได้บอกกับพี่ประสานว่าการที่ผลิตภัณฑ์จะได้รับการคัดเลือกไปจำหน่ายในงานแสดงและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จะต้องนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปสมัครเข้ารับการคัดสรรผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ก่อนเพื่อให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด เมื่อพี่ประสานได้ฟังดังนั้นจึงได้ปรึกษากับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งทุกคนเห็นด้วยกับพี่ประสานว่าให้นำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมาสมัครเข้ารับการคัดสรร

หลังจากพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มแล้ว พี่ประสานก็ได้นำผ้าทอดของกลุ่มทอดผ้าหมู่ที่ 12 สมัครเข้าคัดสรรฯ ผลปรากฏว่าผลิตภัณฑ์ของพี่ประสานได้มาตรฐานระดับ 4 ดาว แต่ปัญหายังมีอยู่ว่าถ้าไปขายในงานงานแสดงและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพค เมืองทองธานี กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่ากลุ่มจะต้องมีสินค้าจำนวนมากพอสำหรับจำหน่ายตลอดการจัดงาน ซึ่งลำพังกลุ่มทอดผ้าบ้านสัมปอย หมู่ที่ 12 ไม่สามารถผลิตได้

มาก จึงต้องไปหาผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอื่น ๆ ที่ประสานจึงมีความคิดที่จะให้กลุ่มทอผ้าหมู่บ้านอื่น ๆ พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และนำผ้าไปร่วมจำหน่ายในนามของตำบลส้มป่อย เพื่อให้กลุ่มทอผ้ากลุ่มอื่น ๆ ได้มีตลาดที่กว้างด้วย ดังนั้นที่ประสานจึงได้ไปปรึกษากับคุณรัตนา ทองอ่อน พัฒนาการอำเภอจัตุรัสอีกครั้ง ก็ได้รับคำแนะนำว่าควรจะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่าย เพื่อจะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นที่มาของการจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อยในปี พ.ศ. 2544

สร้างความตระหนักในการจัดตั้งเครือข่ายและติดต่อองค์กรที่จะร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย

เมื่อได้ปรึกษากับคุณรัตนา ทองอ่อน พัฒนาการอำเภอจัตุรัสแล้ว ที่ประสานได้กลับมาพูดคุยกับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 ถึงเหตุผลในการจัดตั้งเครือข่ายทอผ้า ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกต่างก็เข้าใจและมีความคิดเห็นตามที่ที่ประสานเสนอ ดังนั้นที่ประสานจึงได้ไปเชิญประธานของกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 1 กลุ่มทอผ้าบ้านโนนม่วง หมู่ที่ 2 กลุ่มทอผ้าบ้านหนองม่วง หมู่ที่ 4 และกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 13

หลังจากที่สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อยเห็นด้วยที่จะจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อย พี่ก็ได้โทรศัพท์และไปหาประธานกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 1 กลุ่มทอผ้าบ้านโนนม่วง หมู่ที่ 2 กลุ่มทอผ้าบ้านหนองม่วง หมู่ที่ 4 และกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 13 ด้วยตัวเอง พี่ไปบอกว่าจะจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อยเพื่อเราจะได้ช่วยเหลือกันในการทอผ้า ขอให้ไปประชุมร่วมกันที่บ้านพี่เพื่อจะได้พูดคุยกัน (ประสาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

ซึ่งประวัติความเป็นมาของกลุ่มทอผ้าบ้านโนนม่วง มีการทอผ้ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ และมีการถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน มีการทอผ้าทั้งผ้าไหม ผ้าขาวม้า ทอไว้สำหรับใช้ในครัวเรือน จนกระทั่งประมาณ ปี พ.ศ. 2529 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจัตุรัสได้เข้ามาสนับสนุนให้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านให้มารวบรวมสตรีที่ทอผ้าจำนวน 20 คนจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมา โดยมี นางจิ้น ภิรมย์กิจ เป็นประธานกลุ่มคนแรก

ผู้ใหญ่บ้านมาบอกให้หาแม่บ้านที่ทอผ้าประมาณ 20 คน มาร่วมกันจัดตั้งกลุ่มทอผ้า โดยทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจัตุรัสได้มาดำเนินการจัดตั้งกลุ่มให้ โดยบอกว่าถ้ามีการจัดตั้งกลุ่มกันแล้วพวกเราก็จะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะทางราชการจะสนับสนุนเงินทุนในการประกอบอาชีพให้กับกลุ่ม พวกเราจึงมาร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อจะได้มีเงินทุนประกอบอาชีพเสริม นอกจากนั้นเราอยากจะอนุรักษ์

การทอดผ้าของเราไว้ให้ลูกหลานสืบทอดกันต่อไป เราคิดว่าการรวมกลุ่มกันจะทำให้
ได้ช่วยกันอนุรักษ์การทอดผ้าไว้ได้ (จิน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

และได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20,000
บาทเป็นทุนหมุนเวียนในกลุ่ม ต่อมาได้มีการระดมทุนจากสมาชิกกลุ่ม ปัจจุบันเงินทุนของกลุ่ม
จำนวน 124,000 บาท โดยได้รับการสนับสนุนเงินจากองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปอ้อยจำนวน
100,000 บาท ซึ่งเป็นเงินกู้ไม่มีดอกเบี้ย นอกจากนั้นก็มีดอกเบี้ยจากการกู้ยืมของสมาชิก

ในด้านการตลาดของกลุ่มทอดผ้าบ้านโนนม่วงยังไม่มีตลาดกว้างขวางมากนัก ซึ่ง
พิพัชราภรณ์ สุธีวร ประธานกลุ่มทอดผ้าบ้านโนนม่วง บอกว่า

การขายผ้าของบ้านเรา ระยะแรก ๆ ยังไม่มีการระดมตลาด อย่างจริงจัง สมาชิกทอด
กันเรื่อย ๆ ถ้ามีคนซื้อก็ขาย ถ้ายังไม่คนซื้อก็เก็บไว้ก่อน กลุ่มมาเริ่มด้านการตลาด
เมื่อปี 2546-2547 ส่วนใหญ่ขายให้กับเพื่อนบ้านบ้าง ขายให้กับญาติพี่น้องบ้าง
เนื่องชาวบ้านในหมู่บ้านจะนิยมแต่งกายด้วยผ้าไหมในงานประเพณีวัฒนธรรมของ
หมู่บ้าน และที่สำคัญคืองานปีใหม่ของหมู่บ้าน ทุกคนจะแต่งการด้วยผ้าไหมไป
ร่วมงานรำถวายเจ้าพ่อขุนด่าน บางครั้งญาติพี่น้องที่ไปทำงานต่างจังหวัดก็เอาผ้า
ของคนในหมู่บ้านไปขาย แต่อย่างไรก็ตามผ้าทอดของบ้านโนนม่วงก็ยังขายไม่ได้
มากนักเพราะมีราคาแพง ซึ่งกลุ่มได้กำหนดราคาขายผ้าไหมชุดละ 2,200 บาท ผ้า
โสร่งไหมผืนละ 1,200 บาท ผ้าฝ้ายขาวม้าผืนละ 70 บาท ซึ่งการที่เรากำหนดราคา
อย่างนี้เพราะผ้าไหมของเราเป็นผ้าไหมคุณภาพดี เป็นของแท้ แต่เราก็มาคิดอยู่
เหมือนกันว่าไหมของเราสวย ของแท้ แต่ต้นทุนสูง เรายังคิดอยู่ว่าจะไปสู้กับตลาด
ที่ราคาต่ำกว่าของเราไม่ได้ ลูกค้าที่รู้ว่าเป็นของจริง ของแท้เขาจะไปซื้อที่บ้านเลย
ถ้าออกตลาดจะไปสู้ผ้าไหมของอำเภอบ้านเขว้าไม่ได้ เพราะราคาของเขาต่ำกว่า
เราวางแผนว่า เราจะอธิบายให้ลูกค้าฟังว่า ทำไมของเรามีราคาแพง เราจะเอา
ความดีของเรามาอวด เราไม่สามารถผลิตผ้าที่มีราคาถูกกว่านี้ได้ เพราะต้นทุนของ
เราสูง เราไม่คิดเอาเส้นไหมโรงงานมาทอด เพราะเราต้องการรักษาเอกลักษณ์ของ
บ้านเราไว้ (พิพัชราภรณ์ สุธีวร, สัมภาษณ์)

ส่วนในด้านการดำเนินงานของกลุ่มมีการประชุมกันเดือนละครั้ง เพื่อพูดคุยเรื่องการบริหารงาน
การทำการกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มได้จัดให้สมาชิกกลุ่มไปดูงานปีละ 2-3 ครั้ง นอกจากนั้น
กลุ่มยังได้มีแผนการให้สมาชิกกลุ่มไปอบรมการย้อมสีธรรมชาติด้วยเพื่อนำมาปรับปรุงผลิตภัณฑ์
ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

การทอดผ้าของบ้านหนองม่วงมีปัญหาที่ประสบคือ ขาดเงินทุนหมุนเวียน ขาดความรู้ด้านการผลิตและการคัดลายต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

ส่วนประวัติกลุ่มทอดผ้าบ้านหนองม่วงมีการทอดผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายเหมือนกัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจัตุรัสมาสนับสนุนให้มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มโดยมี แม่โพด หลานบุตรศรี เป็นประธานกลุ่ม ต่อมาแม่โพดเสียชีวิต กลุ่มทอดผ้าบ้านหนองม่วงก็ล้มเพราะขาดผู้นำกลุ่ม แต่ก็ยังมีการทอดขายกันอยู่ในหมู่ญาติพี่น้อง และคนรู้จัก

ต่อมาในปี 2541 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจัตุรัสก็ได้ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ให้มีการจัดตั้งกลุ่มทอดผ้าขึ้นมาอีกครั้งและประสานงานให้ครูจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมาสอนการมัดหมี่ การย้อมสีให้กับสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นกลุ่มทอดผ้าบ้านหนองม่วงจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาอีกครั้ง โดยมีสมาชิกจำนวน 15 คน และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจัตุรัสได้สนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมการมัดหมี่ การย้อมสี โดยให้แม่ปลอด ชัยศรี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชำนาญในด้านการมัดหมี่ การย้อมสีมาสอนให้ และในปี 2544 ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชัยภูมิได้สนับสนุนงบประมาณมาฝึกอบรมเพิ่มเติมให้โดยมีนางสายพินเป็นครูสอนให้

สำหรับเงินทุนของกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากหมู่บ้านจำนวน 11,000 บาท เพื่อใช้จ่ายในการมัดหมี่ทอดผ้าใหม่ และมีการออมเงินจากสมาชิกกลุ่มคนละ 120 บาทต่อปี และอีกส่วนหนึ่งได้จากการหักเปอร์เซ็นต์จากการค้าขายเข้ากลุ่ม ซึ่งปัจจุบันกลุ่มมีเงินทุน 50,000 บาท

ในด้านการตลาด ส่วนใหญ่จะมีคนมาจ้างให้สมาชิกกลุ่มทอดผ้าฝ้ายทอดให้ และมีบ้างที่ทอดเสร็จแล้วนำไปส่งให้เครือข่ายส้มป่อยขายให้ ส่วนผ้าใหม่ยังไม่มีตลาดมากนัก จึงขายได้เฉพาะในหมู่คนที่รู้จัก แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกกลุ่มทอดผ้าก็มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,500 บาทซึ่งเป็นรายได้ที่ได้มาจากการทอดผ้าฝ้ายเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นจุดที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกกลุ่มมาก

“เราภูมิใจมากที่ผ้าฝ้ายบ้านหนองม่วงมีคนรู้จัก เมื่อก่อนเราขายแต่ผ้าไหม พอเรามารื้อฟื้นทอดผ้าฝ้ายเพราะพ่อแม่เราก็เคยทอด กลุ่มของเรามีรายได้เพิ่มขึ้น” (จิรวรรณ มรรครมย์, สัมภาษณ์)

สำหรับปัญหาที่กลุ่มทอดผ้าบ้านหนองม่วงประสบอยู่คือปัญหาการตลาดและเงินทุน ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อกลุ่มได้มีการทอดผ้าอย่างจริงจังเพื่อเป็นอาชีพเสริมจึงทอดต้องให้มากเพื่อที่จะสามารถเปิดตลาดขายได้ ดังนั้นจึงต้องมีเงินทุนสำหรับมาลงทุนซื้อวัตถุดิบ

ส่วนประวัติกลุ่มทอดผ้าบ้านส้มป่อยหมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 13 เป็นกลุ่มทอดผ้าที่แยกมาจากกลุ่มทอดผ้าบ้านส้มป่อยหมู่ที่ 12 ซึ่งมีการแยกหมู่บ้านออกเป็นบ้านส้มป่อยหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 12 และ หมู่ที่ 1 โดยกลุ่มทอดผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 1 มีสมาชิกทั้งหมด 36 คน แต่มีคนที่ทอดผ้าจริง ๆ 10 คน

ส่วนสมาชิกที่เหลือจะปลูกหม่อนบ้าง เลี้ยงไหมบ้าง บางคนก็มัดหมี ย้อมหมีให้กับคนทอ มีเงินทุนของกลุ่มเริ่มแรกจำนวน 20,000 บาท โดยได้รับมาจากเงินทุนของกลุ่มเดิมที่จัดสรรปันส่วนมาให้ ปัจจุบันมีเงินทุน 50,000 บาท ซึ่งมีการระดมเงินทุนจากสมาชิกกลุ่มคนละ 120 บาท/ปี

ในการทอผ้าของของกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 1 สมาชิกกลุ่มมีการทอกันเรื่อย ๆ หลังจากเก็บเกี่ยวก็ทอกันที่บ้านของตัวเอง ทอเสร็จแล้วต่างคนต่างนำไปขายเอง ซึ่งก็ขายได้ไม่มาก ดังนั้นกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 1 จึงมีปัญหาไม่มีตลาดใหญ่ ๆ สำหรับขายผ้า

กลุ่มของเรามีปัญหาด้านการตลาด เนื่องจากตลาดขายผ้ายังอยู่ในวงแคบ ขายกันเฉพาะในหมู่บ้านรู้จักและญาติพี่น้อง ซึ่งทางกลุ่มก็ได้พยายามหาตลาดให้มากขึ้น โดยการสนับสนุนให้คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านสวมใส่เสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหม (สมจิตร ประดับวงศ์, สัมภาษณ์)

ส่วนกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อยหมู่ที่ 13 ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 76 คน บางส่วนก็ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม บางส่วนก็ทอ บางส่วนก็มัดย้อม มีหลายส่วนแล้วแต่ความถนัดของตัวเอง คนทอจริง ๆ มีประมาณ 10 คน ก็ประสบปัญหาด้านการตลาดเช่นกัน

“ตลาดสำหรับการจำหน่ายผ้าไหมของเราส่วนใหญ่จะเป็นคนในหมู่บ้านหรือเป็นญาติที่ไปอยู่ที่อื่นเขาจะนำไปขาย ทำให้ตลาดของเรายังแคบ” (เสาวลักษณ์ ครอบบัวบาน, สัมภาษณ์)

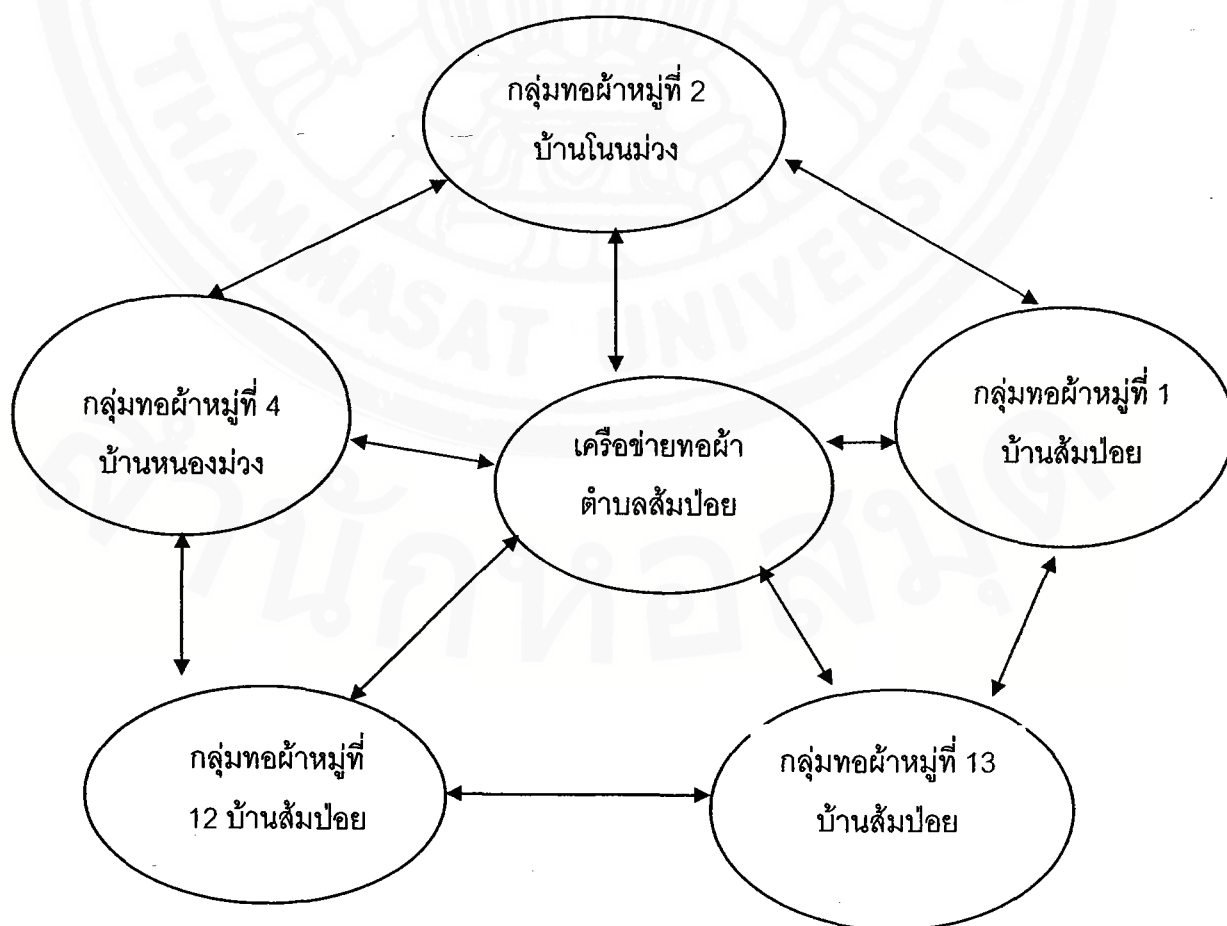
จากข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าทั้ง 4 กลุ่มจะเห็นได้ว่าการพัฒนาของกลุ่มทุกกลุ่มเริ่มจากการทอผ้าใช้ในครัวเรือนมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาและเป็นความภาคภูมิใจที่จะต้องรักษาไว้ ต่อมาทางราชการได้สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาและมีการบริหารจัดการตามหลักการกลุ่ม ซึ่งเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มและมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ดังนั้นลักษณะการทอผ้าแบบเดิมที่ทอไว้ใช้ในครัวเรือนจึงมีการเปลี่ยนไปเป็นทอเพื่อส่งขายตลาด ดังนั้นปัญหาที่กลุ่มประสบจึงเป็นปัญหาด้านการขาดเงินทุนที่จะนำมาเป็นทุนในการจัดหาวัตถุดิบเพื่อใช้ในการทอผ้าให้ได้มากขึ้นและมีผลโดยตรงกับความต้องการของตลาด ส่วนปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือปัญหาด้านการตลาดเนื่องจากผ้าทอตำบลส้มป่อยเป็นผ้าที่มีคุณภาพ มีขั้นตอนการผลิตแบบดั้งเดิมจึงทำให้มีต้นทุนสูง ทำให้ราคาขายสูงไปด้วย ดังนั้นจึงขายได้เฉพาะลูกค้าบางกลุ่มเท่านั้น

เมื่อประธานของกลุ่มทอผ้าทั้ง 4 มาร่วมประชุมกันที่บ้านของพี่ประธาน ๆ จึงได้พูดคุยให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการจัดตั้งเครือข่าย

พี่ได้บอกกับทุกคนในที่ประชุมว่าเราจะจัดตั้งเครือข่ายเพื่อจะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องการทอดผ้าและการตลาด และจะได้ร่วมกันอนุรักษ์ผ้าทอของตำบลส้มป่อยให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และพี่ได้ยกตัวอย่างกลุ่มทอผ้าของอำเภอบ้านเขว้าซึ่งมีชื่อเสียงในด้านการทอดผ้า เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เมื่อพี่ได้ชี้แจงเสร็จประธานของกลุ่มทอผ้าทุกกลุ่มยังไม่มีอาการตกลงใจที่จะร่วมเป็นเครือข่ายกัน เขาบอกว่าจะกลับไปคุยกับสมาชิกกลุ่มก่อน พี่จึงได้ให้เวลาประธานของกลุ่มทอผ้าต่าง ๆ ได้กลับไปพูดคุยปรึกษาหารือกับสมาชิกกลุ่ม (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

หลังจากให้เวลากับกลุ่มต่าง ๆ ได้กลับไปปรึกษาหารือกับสมาชิกแล้ว ในเดือนต่อมาที่ประธานก็ได้เชิญประชุมอีกครั้ง ซึ่งในครั้งนี้นั้นประธานกลุ่มทอผ้าของทุกกลุ่มก็ได้ตกลงใจที่จะร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ดังนั้นเครือข่ายทอดผ้าตำบลส้มป่อยจึงประกอบด้วยกลุ่มทอผ้าหมู่ที่ 1 บ้านส้มป่อย กลุ่มทอผ้าหมู่ที่ 2 บ้านโนนม่วง กลุ่มทอผ้าหมู่ที่ 4 บ้านหนองม่วง กลุ่มทอผ้าหมู่ที่ 12 บ้านส้มป่อย และกลุ่มทอผ้าหมู่ที่ 13 บ้านส้มป่อย

แผนภูมิที่ 4.2
เครือข่ายทอดผ้าตำบลส้มป่อย

จากการที่ผู้ศึกษาได้พูดคุยกับประธานกลุ่มทอผ้าแต่ละกลุ่มทำให้ทราบเหตุผลที่ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

เริ่มแรกที่จะเข้าไปเป็นสมาชิกของเครือข่าย คุณละเมียด สวงโท ซึ่งเป็นประธานกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 1 ไปประชุมร่วมกับกลุ่มทอผ้าของหมู่บ้านอื่น ๆ ที่บ้านคุณประธาน เมื่อประชุมเสร็จคุณละเมียดก็กลับมาเล่าให้สมาชิกฟัง และได้ถามกับสมาชิกกลุ่มว่าเราจะร่วมกับกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 เพื่อจัดตั้งเป็นเครือข่ายใหม่ สมาชิกทุกคนก็พูดคุยกันแล้วตกลงใจไปร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายตำบลส้มป่อย ซึ่งเหตุผลที่เราต้องสนใจ เข้าร่วมเป็นเครือข่ายก็เพราะอยากได้ตลาด อยากให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น เรามองว่าพี่ประธานเป็นคนดี เป็นคนซื่อสัตย์ เรายอมรับเขาในเรื่องการตลาด นอกจากนั้นเรายังต้องการที่จะอนุรักษ์การทอผ้าของเราไว้ ถ้าเราได้รวมกันเป็นเครือข่ายเราจะได้แลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการทอผ้าได้กว้างขวางขึ้น (สมจิตร ประดับวงศ์, สัมภาษณ์)

“การตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายมีเหตุผล พุดงาย คือคุณประธานเขาเป็นคนเก่ง ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เก่ง ก็เลยคิดว่าเราจะพาเราไปสูตลาดไปสู่การค้าขายที่ดี เราไว้ใจคุณประธาน เพราะเคยทำงานร่วมกันมาก่อน คุณประธานเขาซื่อสัตย์กับเราตลอด” (พัชรภรณ์ สุธีวร, สัมภาษณ์)

การตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเป็นการตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มทุกคน โดยประธานกับเหรัญญิกของกลุ่มไปร่วมประชุมกันที่บ้านพี่ประธานแล้ว กลับมาคุยให้สมาชิกฟังว่ากลุ่มทอผ้าของเรามีตลาดแคบมีการขายเฉพาะในตลาด พี่ประธานเขาเป็นคนเก่งมีตลาดกว้างขวาง เราไม่มีความสามารถด้านนี้ ถ้าเราไปร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายจะทำให้เรามีตลาดกว้างขึ้น เรามั่นใจในตัวพี่ประธาน เพราะก่อนจะเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย เราก็คลุกคลีกับพี่ประธานมาตลอด เห็นการทำงาน การขายผ้าของพี่ประธานก็สนใจอยู่แล้ว พอพี่ประธานชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเราก็เต็มใจที่จะเข้าร่วมเลย (จิรพรรณ มรรคธมย์, สัมภาษณ์)

การตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเริ่มจากพี่ประธานโทรศัพท์ติดต่อมาชวนว่าให้ไปรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย มีอะไรจะได้ช่วยเหลือกันเพราะพี่แกออกข้างนอกบ่อย ก็ได้ไปร่วมประชุม แล้วเราก็กถามสมาชิกกลุ่ม ทุกคนก็ลงมติไปร่วม ซึ่งเหตุผลในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเพราะเราอยากให้กลุ่มทอผ้าของเราก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ ก็เลยตัดสินใจไปร่วมจัดตั้งเครือข่าย เรามองว่ากลุ่มของพี่ประธานเป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง แล้วเราก็กอยากให้สมาชิกเราผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ มี

มาตรฐาน เราก็เลยอยากไปศึกษา ตอนนี่พี่เขาก็เป็นกรรมการระดับอำเภอ เรามีความเชื่อมั่นในตัวพี่ประธาน พี่เขาทำงานดี มีความตั้งใจ เวลาพี่เขาไปไหนมาก็จะมาเล่าให้ฟังว่าอันนี้ดี เขาไม่เอาคนเดียว เขาเผื่อแผ่ให้คนอื่น บางชิ้นบางอันเขา มาเล่าให้ฟัง ถ้าเราอยากได้ก็ให้เราประสานงานต่อ แต่เขาก็มาเล่าให้ฟังว่ามีอะไร มา มีงบประมาณอะไร สนใจไหมถ้าเราสนใจเขาก็แนะนำให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ พี่ เขามีการทำงานที่โปร่งใส มีงบประมาณอะไรก็ไม่ปิดบัง มาเล่าให้ฟังว่าได้งบนั้นงบ นี้มา นอกจากนั้นยังเป็นคนที่ไม่เสียสละ เวลาไปอบรมอะไรถ้าไม่มีใครว่างเขาจะไป แทนตลอด ไปแล้วก็กับมาคุยให้กับสมาชิกฟัง เราเชื่อมั่นว่าเขาจะนำเราไปได้ดี (เลวลักษณ์ ครอบบัวบาน, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าถึงเหตุผลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายของประธานกลุ่มทอผ้าแต่ละ ทำให้เห็นได้ว่า พี่ประธาน ภิรมย์กิจ ซึ่งเป็นประธานกลุ่มทอผ้าบ้านลัมปอย หมู่ที่ 12 และเป็นผู้ ริเริ่มจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยเป็นบุคคลที่มีความเป็นผู้นำสูง ทำงานด้วยความโปร่งใส มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีตั้งใจสูงที่จะจัดตั้งเครือข่ายเนื่องจากได้มีการติดต่อกับประธานกลุ่ม ทอผ้าแต่ละกลุ่มด้วยตัวเองโดยการโทรศัพท์และไปหาด้วยตัวเอง ทำให้ทุกคนยอมรับ ศรัทธา และ ไว้วางใจ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งในการจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการสร้างความตระหนักเพื่อจัดตั้งเครือข่ายมีทุนทางสังคมที่สำคัญ คือผู้นำ ซึ่งก็คือพี่ประธาน ภิรมย์กิจ โดยผู้นำจะต้องเป็นบุคคลที่ผู้อื่นมีความเชื่อถือ ศรัทธา และ ไว้วางใจ นอกจากนั้นผู้นำต้องมีการสื่อสารแบบสองทาง นั่นคือในการชักชวนให้มาร่วมจัดตั้ง เครือข่าย ผู้นำมีการพูดคุยด้วยตัวเองไม่ใช่ส่งหนังสือเชิญ จึงทำให้การสื่อสารชัดเจนเข้าใจได้ดี

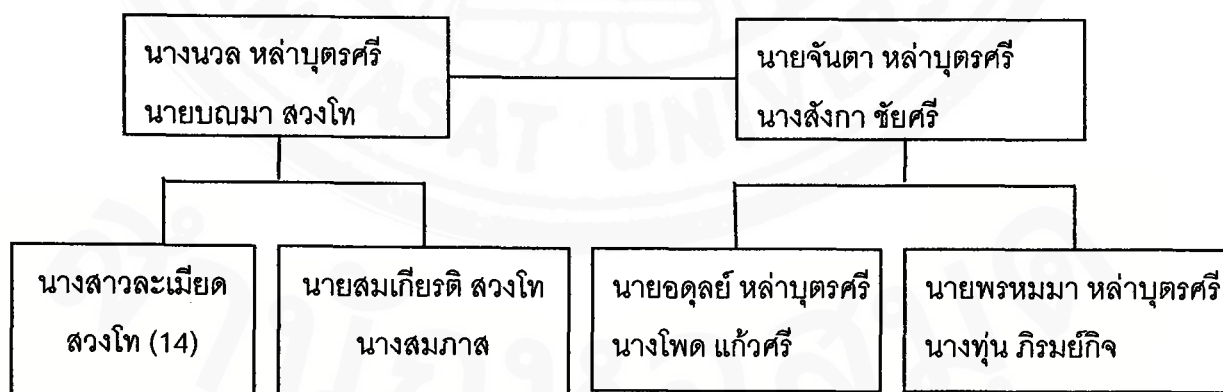
เมื่อกลุ่มทอผ้าทุกกลุ่มตกลงใจที่จะร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย พี่ประธานจึงได้ ประสานงานคุณรัตนา ทองอ่อน พัฒนาการอำเภอจัตุรัสเพื่อขอรับการสนับสนุนความรู้เกี่ยวกับการ จัดตั้งเครือข่ายให้กับสมาชิกกับและร่วมดำเนินการประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ เครือข่าย ซึ่งคุณรัตนา ทองอ่อน จึงได้มอบหมายให้ คุณจตุพร พิงธรรม พัฒนาการผู้ประสานงาน ตำบลลัมปอยไปดำเนินการประชุมให้โดยพี่ประธานได้นัดหมายตัวแทนของกลุ่มทอผ้าทั้ง 5 กลุ่ม มาร่วมประชุมพร้อมกัน ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลลัมปอย คุณจตุพรก็ได้พูดคุยทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งเครือข่าย หลังจากนั้นก็ให้ทุกคนร่วมกันคัดเลือกคณะ กรรมการบริหารเครือข่าย ซึ่งมีผู้เป็นคณะกรรมการตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

1. นางประธาน ภิรมย์กิจ	ประธาน
2. นางสาวคำบาง แก้วขุนทด	รองประธาน
3. นางสาวสวาท คำบัว	เลขานุการ

4. นางดุขฎิ เดนเหลื่อม	ผู้ช่วยเลขานุการ
5. นางกุศล พลจัตุรัส	เหรัญญิก
6. นางจินตนา น้อยวิเศษ	ผู้ช่วยเหรัญญิก
7. นางสมบัติ ยากลิ่น	ปฏิคม
8. นางพิสมัย เบ้าลี้	ปฏิคม
9. นางจิรวรรณ มรรครมย์	ประชาสัมพันธ์
10. นางลำไย ประกิจ	ประชาสัมพันธ์
11. นางสนธิ ลิ้มดี	ประชาสัมพันธ์
12. นางสุมาลี จัดจ้าน	การตลาด
13. นางหนูมาะ โพธิ์ชัย	การตลาด
14. นางสาวละเมียด สวงโท	การตลาด
15. นางพิสมัย กล้าสงคราม	การตลาด

คณะกรรมการเครือข่ายทอดผ้าด่าบลลัมปอยทั้ง 15 คนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน ดังที่ปรากฏในแผนภูมิเครือญาติ

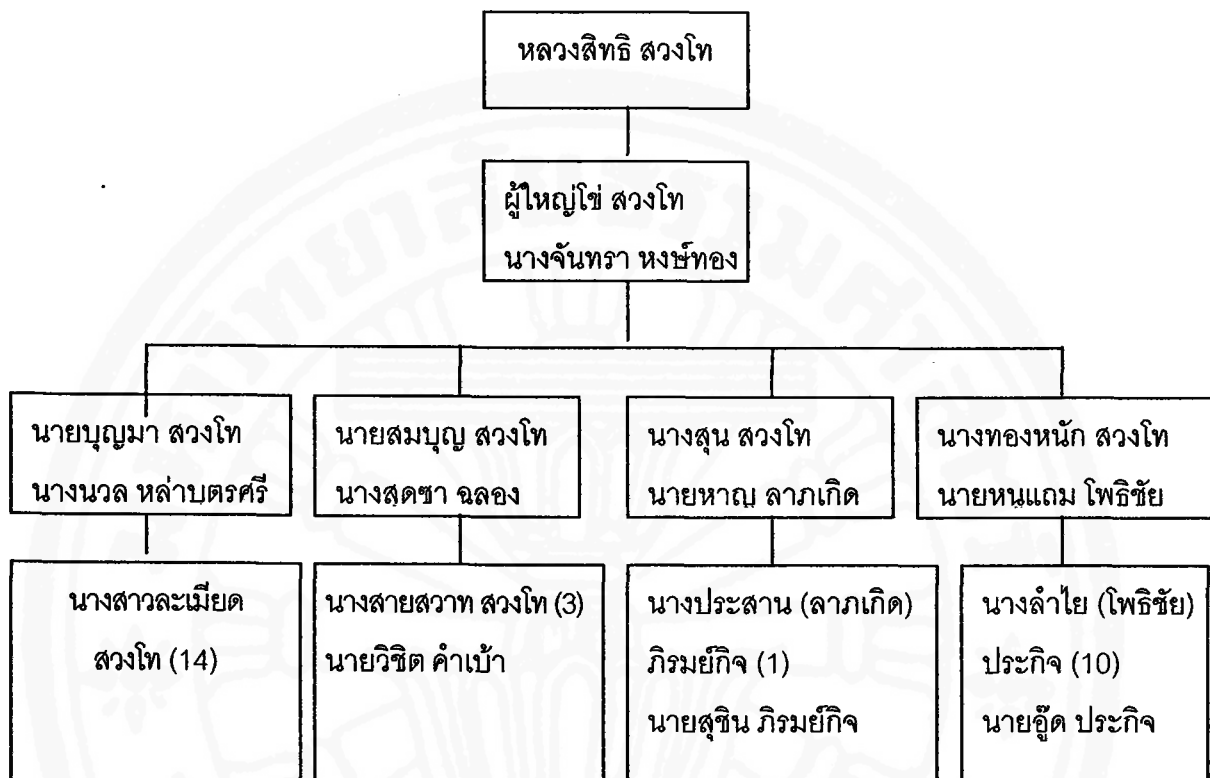
แผนภูมิที่ 4.3
ตระกูลหล่าบุตรศรี

จากแผนภูมิที่ 4.3 นางสาวละเมียด สวงโท เป็นลูกของนางนวล หล่าบุตรศรี กับนายบุญมา สวงโท และเป็นคณะกรรมการฝ่ายการตลาดของเครือข่ายทอดผ้าด่าบลลัมปอย

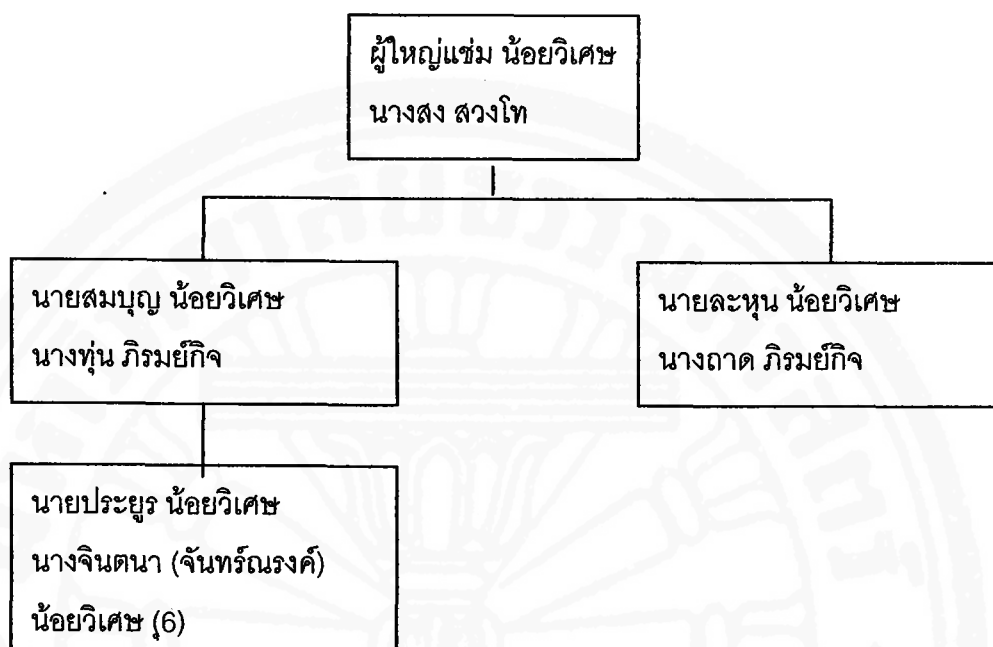
แผนภูมิที่ 4.4

ตระกูลสงโท

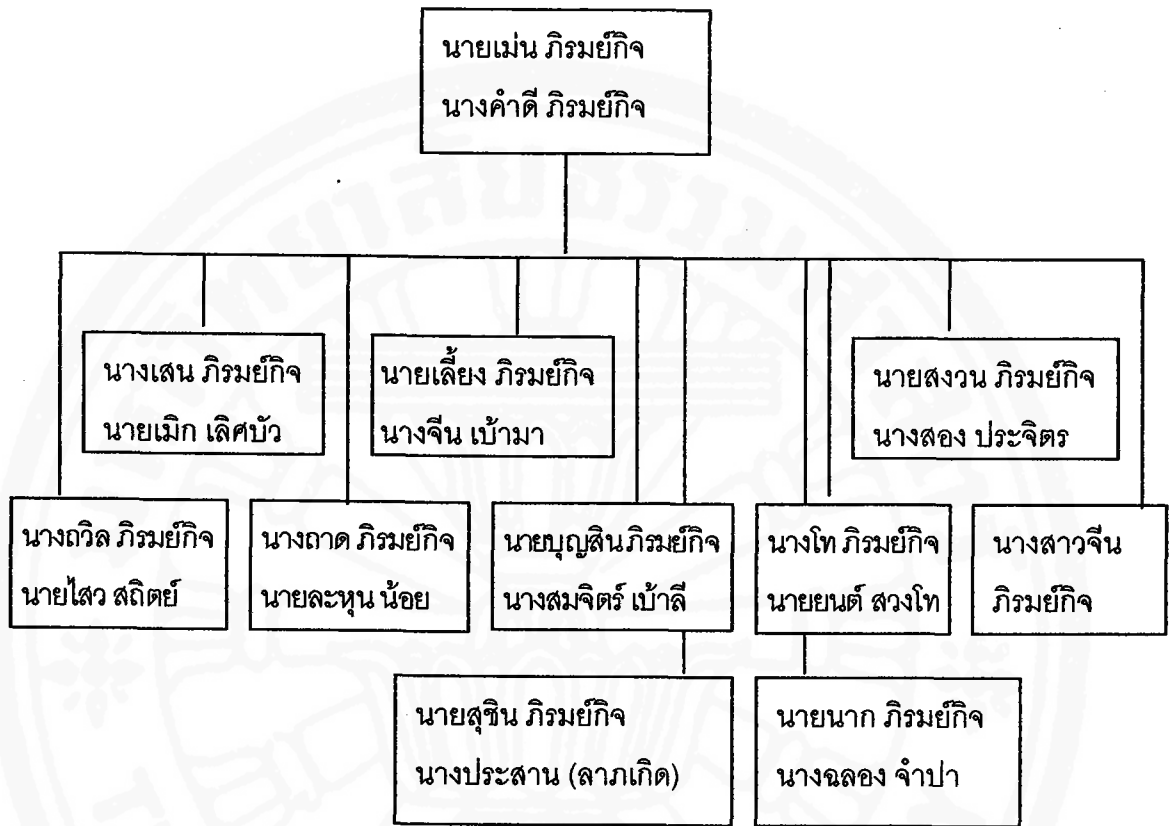
จากแผนภูมิที่ 4.4 แสดงให้เห็นถึงความเป็นเครือญาติของคณะกรรมการเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อย ได้แก่ นางประสาน ภริมย์กิจ ประธานเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อย เป็นลูกของนางสุน สงโท กับนายหาญ ลากเกิด ซึ่งได้แต่งงานกับนายสุชิน ภริมย์กิจ ผู้ใหญ่บ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 นางสาวสวาท (สงโท) คำเป้า เลขานุการเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อย เป็นลูกของนายสมบุญ สงโท พี่ชายของนางสุน ลากเกิด ซึ่งเป็นแม่ของนางประสาน ภริมย์กิจ นางสาวละเมียด สงโท เป็นคณะกรรมการเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อยฝ่ายการตลาด เป็นลูกของ นายบุญมา สงโท แต่งงานกับนางนวล หล้าบุตรศรี ส่วนนางลำไย (โพธิชัย) ประกิจ ซึ่งเป็นประชาสัมพันธ์เครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อยเป็นลูกของนางทองหนัก สงโท ซึ่งเป็นน้องสาวของนางสุน ลากเกิด

แผนภูมิที่ 4.5
ตระกูลน้อยวิเศษ

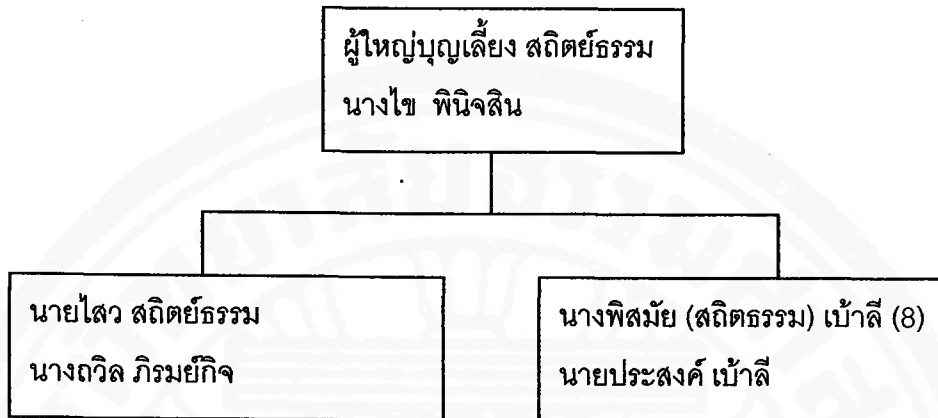
จากแผนภูมิที่ 4.5 นางจินตนา (จันทร์ณรงค์) น้อยวิเศษ เป็นผู้ช่วยเหรียญฎีกาซื้อขาย
ทองคำตำบลลัมปอย ซึ่งแต่งงานกับ นายประยูร น้อยวิเศษ ลูกของนางทუნ ภิรมย์กิจ และเป็น
หลานของนางสง สวงโท

แผนภูมิที่ 4.6
ตระกูลภิรมย์กิจ

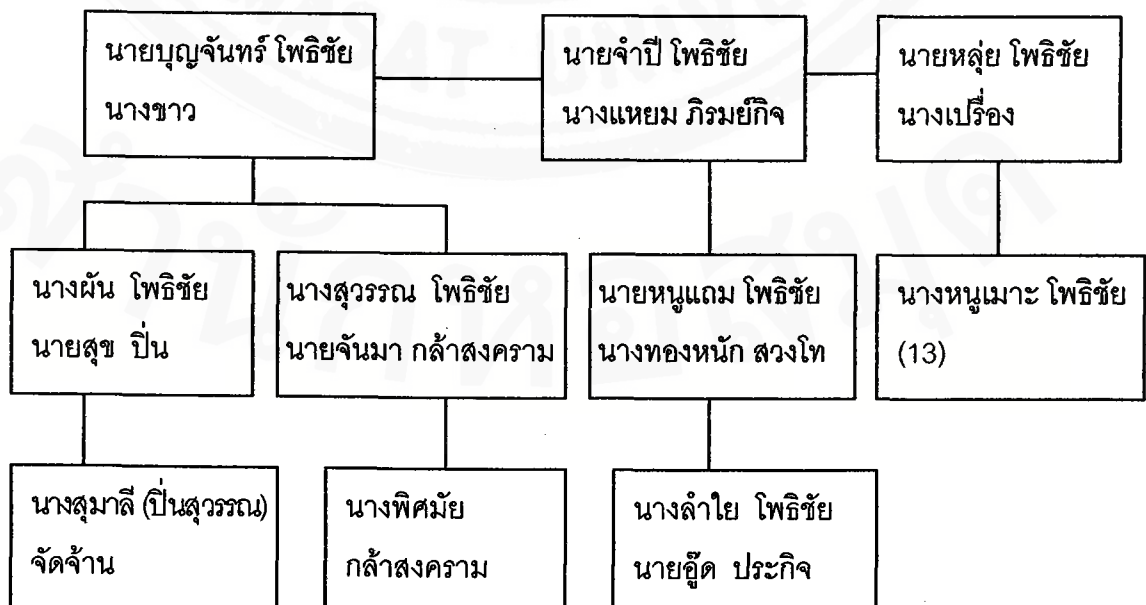
จากแผนภูมิที่ 4.6 ลูกหลานของตระกูล ภิรมย์กิจ ไปแต่งงานกับลูกหลานในตระกูลสวงโท ตระกูลน้อยวิเศษ และตระกูลสถิตย์ธรรม ได้แก่ นางโท ภิรมย์กิจ แต่งงานกับนายยนต์ สวงโท นางถาด ภิรมย์กิจ แต่งงานกับ นายละหุน น้อยวิเศษ ส่วนนายสุชิน ภิรมย์กิจ แต่งงานกับ นางประสาน ลาภเกิด ลูกสาวของนางสุน สวงโท กับนายหาญ ลาภเกิด นางถวิล ภิรมย์กิจ แต่งงานกับนายไสว สถิตย์ธรรม

แผนภูมิที่ 4.7
ตระกูลสฤติธรรม

จากแผนภูมิที่ 4.7 ผู้ใหญ่นุญเลี้ยง สฤติธรรม อดีตผู้ใหญ่นอนมวง หมู่ที่ 2 แต่งงานกับ นางไข พินิจสิน มีลูกชายคือนายไสว สฤติธรรม และนางพิศมัย สฤติธรรม ซึ่งนายไสวได้แต่งงานกับนางถวิล ภิรมย์กิจ พี่สาวของนายสุชิน ภิรมย์กิจ ซึ่งเป็นสามีของนางประสาน ภิรมย์กิจ ประธานเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย ส่วนนางพิศมัยได้แต่งงานกับนายประสงค์ เบ้าลี ซึ่งนางพิศมัย (สฤติธรรม) เบ้าลี เป็นปฎิคมของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย

แผนภูมิที่ 4.8
ตระกูลโพธิ์ชัย

จากแผนภูมิที่ 4.8 ลูกหลานของตระกูลโพธิ์ชัย ไปแต่งงานกับลูกหลานของตระกูลภิรมย์กิจ และตระกูลสงวโท ได้แก่ นางผัน โพธิ์ชัย แต่งงานกับนายสุข ปิ่นสุวรรณ มีลูกสาวคือนางสุมาลี (ปิ่นสุวรรณ) จัดจ้าน ซึ่งเป็นคณะกรรมการฝ่ายการตลาดของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย นางสุวรรณ โพธิ์ชัย แต่งงานกับนายจันมา กล้าสงคราม มีลูกสาวคือนางพิสมัย กล้าสงคราม ซึ่งเป็นคณะกรรมการฝ่ายการตลาดของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย นายหนูแถม โพธิ์ชัย แต่งงานกับนางทองหนัก สงวโท มีลูกสาวคือนางลำไย (โพธิ์ชัย) ประกิจ ซึ่งเป็นประชาสัมพันธ์ของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย นายหลุย โพธิ์ชัย แต่งงานกับนางเป็รื่อง มีลูกสาวคือ นางหนูเมาะ โพธิ์ชัย ซึ่งเป็นคณะกรรมการฝ่ายการตลาดของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย

จากแผนภูมิเครือญาติที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าคณะกรรมการเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยมีความเกี่ยวพันกันทางสายเลือด และแม้ไม่ได้มีสายเลือดเดียวกันแต่ก็เข้ามาเกี่ยวข้องกันด้วยการร่วมแต่งงานข้ามตระกูล จึงทำให้มีความผูกพันเป็นเครือญาติกัน ดังเช่นนางประธาน ประธานเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย เป็นลูกของนางสุน ลาภเกิด ซึ่งมีนามสกุลเดิมคือ สงวโท และนางประธานได้แต่งงานกับ นายสุชิน ภิรมย์กิจ ผู้ใหญ่บ้านลัมปอย หมู่ที่ 12 นางสายสวาท คำเบา เลขาอนุการเครือข่ายทอผ้า เป็นลูกของนายสมบุญ สงวโท ลูกของนางประธาน ภิรมย์กิจ นางจินตนา น้อยวิเศษ เป็นหลานสะใภ้ของแม่นางประธาน ภิรมย์กิจ นางลำไย (สงวโท) ประกิจ ประชาสัมพันธ์เครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย เป็นหลานของแม่นางประธาน ภิรมย์กิจ นางพิสมัย สถิตธรรม) เบ้าลี ปฎิคมของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยเป็นน้องสาวของสามีนางถวิลย์ ภิรมย์กิจ ซึ่งเป็นพี่สาวของ ผู้ใหญ่สุชิน ภิรมย์กิจ สามีของนางประธาน ภิรมย์กิจ ส่วนนางลำไย (โพธิ์ชัย) ประกิจ เป็นลูกของนางสาวนางประธาน ภิรมย์กิจ และ นางสาวละเมียด สงวโท เป็นลูกของลูกนางประธาน ภิรมย์กิจ ซึ่งความเป็นเครือญาติของคณะกรรมการเหล่านี้ ทำให้มีความผูกพันกัน มีความเชื่อถือศรัทธา มีความเอื้ออาทรต่อกัน และมีไว้วางใจซึ่งกันและกันส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยไม่มีปัญหา ซึ่งส่งผลให้การจัดตั้งเครือข่ายประสบผลสำเร็จ

คณะกรรมการเครือข่ายเราเป็นญาติพี่น้องกันทั้งนั้น เราจึงทำงานร่วมกันได้ดี ว่าอะไรก็ว่ากัน ไม่เคยขัดกัน เราช่วยกันทำงาน อย่างพี่กับสายสวาทซึ่งเป็นเลขานุการของเครือข่ายก็เป็นลูกพี่ลูกน้องกัน เราก็ทำงานด้วยกันมา มีการปรึกษาหารือกันตลอด กรรมการคนอื่น ๆ ก็ให้ความร่วมมือดี เวลาที่เชิญประชุมก็มาทันพร้อมหน้า มาร่วมปรึกษาหารือกันดี (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

“ประธานเขาก็เป็นคนดี ตั้งใจทำงาน เราเชื่อมั่นในตัวเขาและอีกอย่างเขาก็เป็นญาติพี่น้องกับเรา เวลาเขาขอความร่วมมืออะไรเราก็นิดี” (ละเมียด สงวโท, สัมภาษณ์)

“ปกติพวกเราก็มีการติดต่อไปมาหาสู่กันอยู่แล้วเพราะเป็นญาติพี่น้องกัน พอมาทำงานเป็นคณะกรรมการเครือข่ายเราก็ยิ่งได้มีการติดต่อกันมากขึ้น ทุกคนร่วมมือกันดีมากไม่ว่าจะทำอะไร เราช่วยกันทำ” (พิสมัย กล้าสงคราม, สัมภาษณ์)

การสร้างพันธมิตรร่วม

หลังจากที่เครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยได้คัดเลือกคณะกรรมการเพื่อบริหารงานของเครือข่ายแล้ว จึงได้กำหนดให้คณะกรรมการมีการประชุมกันทุก 3 เดือน แต่กรณีที่มีเรื่องเร่งด่วนหรือมีข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ก็สามารถเรียกประชุมคณะกรรมการได้ โดยในการเชิญประชุมแต่ละครั้งประธานเครือข่ายจะเป็นผู้ประสานงานเองด้วยการโทรศัพท์ไปเชิญคณะกรรมการ บางครั้งก็ไปเชิญด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นการประชุมใหญ่ก็จะมีหนังสือเชิญอย่างเป็นทางการ

จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยในเรื่องของการประชุมประธานเครือข่ายใช้การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการด้วยการโทรศัพท์หรือไปเชิญด้วยตัวเองจึงทำให้การสื่อสารถึงผู้รับซึ่งก็คือคณะกรรมการเครือข่ายมีความชัดเจน และเข้าใจตรงกัน ทำให้เมื่อถึงเวลาประชุมคณะกรรมการทุกคนจึงมาครบและสามารถประชุมปรึกษาหารือและหาข้อตกลงร่วมกันได้อย่างรวดเร็ว

ส่วนการจัดสรรผลประโยชน์ของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย คณะกรรมการและสมาชิกได้ร่วมกันกำหนดให้มีการปันผลแก่สมาชิกร้อยละ 60 จ่ายเป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการร้อยละ 25 เป็นเงินทุนสำรองร้อยละ 15 และบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ร้อยละ 5 ซึ่งการจัดสรรผลประโยชน์เช่นนี้สมาชิกทุกคนมีความพึงพอใจ

“การจัดสรรผลประโยชน์ของเครือข่าย สมาชิกทุกคนพอใจเพราะเขาได้ร่วมกันกำหนด” (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

การจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้นำกลุ่มมีความตั้งใจมุ่งมั่น ทำงานด้วยความเสียสละจนเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธาของสมาชิกกลุ่ม ทำให้การชักชวนกลุ่มทอผ้ากลุ่มอื่น ๆ มาเป็นสมาชิกเครือข่ายจึงทำได้สำเร็จเพราะมีความเชื่อถือ ศรัทธาว่าสามารถทำได้นอกจากนั้นความเป็นเครือญาติก็มีส่วนที่ทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้เช่นกันเพราะประธานและคณะกรรมการกลุ่มทอผ้าที่มาร่วมเป็นสมาชิกส่วนใหญ่มีความเกี่ยวพันเป็นเครือญาติกันจึงทำให้มีความไว้วางใจกัน ร่วมแรงร่วมใจกัน

ช่วงที่ 4 จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

การพัฒนาความสัมพันธ์

เมื่อมีการจัดตั้งเครือข่ายและมีระเบียบข้อบังคับของเครือข่ายแล้วกิจกรรมแรกที่เครือข่ายดำเนินการคือการหาตลาดสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับสมาชิก โดยที่ประธานเป็นผู้ติดต่อหาตลาดและนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายให้ตามงานแสดงสินค้าต่าง ๆ สำหรับในส่วนของสมาชิกเครือข่ายได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันในการสอนมัดหมี่ การย้อม และมีการแบ่งปันเส้นไหมขายให้กับสมาชิกด้วยกันเองในกรณีที่สมาชิกบางคนผลิตเส้นไหมไม่ทัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเครือข่ายจะหาตลาดให้กับสมาชิกได้ และสมาชิกมีการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันเสมอ แต่ผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มทอผ้าที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายก็ยังไม่เป็นที่ต้องการของตลาดมากนักเนื่องจากสมาชิกของแต่ละกลุ่มยังคงทอผ้าลวดลายเดิม ๆ ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของตลาดสมัยใหม่ จนกระทั่งเวลาผ่านไป 2 ปี การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายตำบลส้มป่อยก็ยังไม่มียอดขายที่กว้างขวางกว่าเดิม พี่ประธานจึงได้ปรึกษารีไทร์กับพี่สายสวาท คำแก้ว ซึ่งเป็นเลขานุการเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อย และทำงานใกล้ชิด ร่วมคิดร่วมทำงานกับพี่ประธานมาตลอด

พี่กับสายสวาทมานั่งคิดกันว่า ทำอย่างไรจึงจะช่วยให้สมาชิกเครือข่ายของเรามีอยู่ มีกินมากกว่านี้เพราะ 2 ปีที่ผ่านมาการดำเนินงานของเรายังล้มลุกคลุกคลาน ยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ก็เลยคิดกันว่าจะต้องเชิญคณะกรรมการทุกคนมาร่วมกันปรึกษารีไทร์ มาร่วมกันทำให้เครือข่ายมีการขับเคลื่อน (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

หลังจากที่พี่ประธานได้ปรึกษารีไทร์กับพี่สายสวาทแล้วจึงได้มีหนังสือเชิญให้คณะกรรมการเครือข่ายทุกคนมาประชุมพร้อมกันที่บ้านของพี่ประธานซึ่งจัดตั้งเป็นที่ทำการเครือข่าย โดยในการประชุมครั้งนี้ทำให้ทราบว่าการที่สมาชิกยังคงทอผ้าลวดลายเดิม ๆ เนื่องจากมีความมั่นใจว่าสามารถขายได้ในตลาดเดิม ๆ ถ้าเปลี่ยนไปทอลวดลายใหม่ ๆ เก่งว่าจะขายไม่ได้ซึ่งถ้าขายไม่ได้ก็จะมีต้นทุนสำหรับทอผืนต่อไป เมื่อทุกคนได้ทราบปัญหาร่วมกันว่าสมาชิกมีปัญหาในด้านเงินทุนที่จะนำไปซื้อวัสดุเพื่อทอผ้าลวดลายที่ตลาดใหม่ ๆ ต้องการเพิ่มขึ้นจากการทอลวดลายดั้งเดิม จึงได้มีแนวความคิดที่จะให้มีการออมเงินสัจจะของเครือข่ายเพื่อกองทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปเป็นทุนหมุนเวียน แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าคณะกรรมการจะมีความเห็นพ้องต้องกันว่าจะมีการออมเงินสัจจะของเครือข่าย แต่ก็ยังไม่ตกลงใจที่จะออมเงินทันที ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการทุกคนจะต้อง

กลับไปตามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มก่อน ซึ่งพี่ประธานก็ได้ให้เวลากับคณะกรรมการกลับไปปรึกษาหารือกันในกลุ่มของตนเอง จนกระทั่งเวลาผ่านไป 2 เดือน พี่ประธานก็เชิญคณะกรรมการมาประชุมกันอีกครั้งเพื่อพูดคุยเรื่องการออมเงินสัจจะของเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมป่อย การประชุมครั้งนี้คณะกรรมการทุกคนต่างตกลงใจที่จะออมเงินสัจจะกันโดยจะเก็บเงินออมในเดือนถัดไป ซึ่งการเก็บเงินออมสัจจะของเครือข่ายจะเก็บเป็นรายปี ๆ ละ 240 บาท/คน โดยกลุ่มทอผ้าแต่ละกลุ่มจะเก็บรวบรวมเงินจากสมาชิกแล้วนำมาส่งให้เหรัญญิกของเครือข่ายเป็นผู้เก็บรวบรวมเงินและจัดทำบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร

เมื่อกลุ่มทอผ้าแต่ละกลุ่มนำเงินที่รวบรวมจากสมาชิกลำส่งที่เครือข่ายครบแล้ว เราก็มีการทำบัญชีไว้เป็นหลักฐานโดยทำบัญชีแบบง่าย ๆ ที่สมาชิกทุกคนสามารถดูแล้วเข้าใจได้ เพื่อให้สมาชิกเห็นว่าเราทำงานโปร่งใส สมาชิกสามารถตรวจสอบได้มาดูบัญชีแล้วเข้าใจ เขาจะได้ไว้วางใจการทำงาน เมื่อลงบัญชีเสร็จเราก็นำเงินไปฝากธนาคารโดยมีพี่ประธาน พี่ลำไย และพี่เป็นคนเปิดบัญชีร่วมกัน (สายสวาท คำเป้า, สัมภาษณ์)

ส่วนการกู้ยืมเงินเปิดให้สมาชิกกู้ยืมปีละ 1 ครั้งโดยหมุนเวียนกันไปแต่ละกลุ่ม เมื่อครบ 1 ปีจึงนำเงินมาคืนพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท และมีการประชุมชี้แจงรายรับรายจ่ายแก่สมาชิกรวมทั้งปันผลคืนแก่สมาชิกด้วย

ปัจจุบันเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมป่อยมีเงินออมสัจจะประมาณสามหมื่นบาท หลังจากที่มีกิจกรรมการออมเงินสัจจะแล้ว และสมาชิกที่ขาดแคลนเงินทุนได้กู้ยืมไปเป็นทุนซื้อวัสดุในการทอผ้า

การดำเนินงานของเครือข่ายหลังจากที่มีการออมเงิน และให้สมาชิกกู้ยืมไปเป็นทุนแล้ว พี่ประธานก็พยายามหาตลาดให้กับสมาชิกเครือข่าย โดยให้สมาชิกนำผ้ามาฝากขายเช่นเดิมแต่ครั้งนี้เครือข่ายได้นำเงินออมสัจจะของเครือข่ายจ่ายเป็นเงินสำรองให้กับสมาชิกที่นำผ้ามาฝากขายกับเครือข่ายก่อนเพื่อว่าสมาชิกจะได้มีเงินทุนไปหมุนเวียนทอผ้าผืนต่อไป และเมื่อมีงานออกร้านที่พี่ประธานได้รับการติดต่อให้นำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย พี่ประธานก็จะให้สมาชิกของเครือข่ายนำผลิตภัณฑ์ไปร่วมจำหน่ายด้วยเสมอเพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้ด้านการตลาด จะได้นำมาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของตัวเองให้ตรงกับความต้องการของตลาด นอกจากนั้นเมื่อเครือข่ายได้รับเชิญให้ไปร่วมประชุมที่อำเภอหรือจังหวัด พี่ประธานจะเปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายไปสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปร่วมประชุมด้วย ไม่เพียงเท่านั้นพี่ประธานยังได้สนับสนุนให้กลุ่มทอผ้าได้พัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเข้าคัดสรร เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐาน นอกจากนั้นยังได้ให้กลุ่มจัดทำเอกสาร ทะเบียนต่าง ๆ ของกลุ่ม

สมาชิกจะได้คำปรึกษาจากเราในเรื่องเงินทุน ในเรื่องการพัฒนาของกลุ่มของเขา เพราะกลุ่มของเขายังไม่ชัดเจนเท่าไร เราก็ให้คำแนะนำในด้านการจัดทำเอกสาร ทะเบียนต่าง ๆ และให้คำแนะนำในเรื่องการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม การคัดสรร สูดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย เราก็ให้คำแนะนำแก่เขาได้ว่าเขาต้องทำ อย่างไรบ้าง โดยมีกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 เป็นต้นแบบ (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

นอกจากที่ประธานจะทำหน้าที่ให้คำแนะนำในการพัฒนา กลุ่ม พัฒนาลิตภัณฑ์แล้ว ที่ประธานยังทำหน้าที่แก้ไขปัญหากลุ่มทอผ้าที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายด้วยเช่นกัน

“สมาชิกเครือข่ายมีปัญหา ก็มาหา มาบอก มาคุยกันบ่อย บางทีที่กับสายสวาทก็จะ ออกไปหา ไปเยี่ยมเยียนสมาชิกที่กลุ่มเองเพื่อรับฟังปัญหาต่าง ๆ และให้คำแนะนำ” (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

จากการที่กลุ่มทอผ้าได้มาร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนกระทั่งมีกิจกรรม ต่าง ๆ ร่วมกันทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์ต่าง ๆ มากมายดังคำบอกเล่าของสมาชิกเครือข่าย

สิ่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกเครือข่าย ได้ความรู้ในเรื่องการตลาด การขาย การทำ อย่างไรจึงจะผ่านมาตรฐาน ถ้าเราเป็นสมาชิกเครือข่ายเวลาเขาไปขายมา เขาก็จะ มาเล่าให้เราฟัง ช่วงนี้ตลาดต้องการผ้าแบบไหน เครือข่ายช่วยเรา เวลาเขาไป ประชุมมาจะมีอะไรดีเขาก็มาเล่าให้ฟัง ให้เราพัฒนากลุ่มของเรา ถ้าผ้าทอของเราผ่าน มาตรฐาน เราก็จะมาระดมทุนและทำส่งให้เครือข่ายไปขายให้ ส่วนในด้านเงินทุน ถ้าสมาชิกคนไหนขาดเงินทุนก็สามารถกู้ยืมได้จากเครือข่าย (สมจิตร ประดับวงศ์, สัมภาษณ์)

การไปร่วมกับเครือข่ายเราได้รับรู้สิ่งดี ๆ หลายอย่าง เช่น ความรู้เพิ่มเติม ประธาน เครือข่ายเขาไปประชุมมากกว่าเรา เขาก็มาแนะนำเรื่องที่เขาไปประชุม ได้รู้ ได้ฟัง ได้เห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ มาให้เราประยุกต์ใช้หลายอย่าง ด้านการตลาด ประธานเครือข่ายเอาผ้าของกลุ่มเราไปขายให้ บางครั้งเมื่อเรานำผ้าไปฝากขายก็ จ่ายเงินสำรองมาให้ก่อน ทำให้สมาชิกมีเงินทุนหมุนเวียนไม่ขาดมือ นี่เป็นการ ช่วยเหลือของเครือข่ายอีกแรงหนึ่ง (พัชราภรณ์ สุธีวร, สัมภาษณ์)

หลังจากไปเป็นสมาชิกเครือข่าย ทำให้กลุ่มของเราเข้มแข็งขึ้น มีความรู้เพิ่มขึ้น ได้ เห็นอะไรมากขึ้นจากการไปศึกษาดูงาน แล้วมาปรับปรุงของเราให้ดีขึ้น

สิ่งที่ได้จากเครือข่ายอีกประการหนึ่งคือการบริหารจัดการกลุ่ม การเปิดทำบัญชี เอกสารต่างของกลุ่มการเป็นเครือข่ายดีมากทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กัน ทำให้ได้ความรู้มาก พี่ประธานถ่ายทอด แนะนำให้ทุกอย่างถ้าไม่มีพี่ประธาน เครือข่ายนี้ไปได้แต่ไปช้า (จิรวรรณ มรรครมย์, สัมภาษณ์)

“การรวมเป็นเครือข่ายทำให้เราได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้รู้ปัญหาของกัน และกัน ทำให้สามารถช่วยเหลือกันได้” (สายสวาท คำบัว, สัมภาษณ์)

การมาเป็นสมาชิกเครือข่ายทำให้เราได้ความรู้ในเรื่องความต้องการสินค้าของ ตลาด เราได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างกลุ่มทอผ้าที่เป็น สมาชิกเครือข่าย มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีอะไรก็บอกกัน เมื่อก่อนเราไม่ค่อยได้ ติดต่อกัน ไม่ได้คลุกคลีกัน แต่พอมาเป็นสมาชิกเครือข่าย มีอะไรก็จะติดต่อกัน ตลอด อย่างเช่นเราไม่รู้ข้อมูลข่าวสารอะไร เราก็จะโทรศัพท์บอกกลุ่มอื่น ถามว่ารู้เรื่อง นี้ไหม ถ้าไม่รู้เราก็บอกกัน สิ่งที่เราได้จากเครือข่ายคือความรู้ใหม่ ๆ การเป็น สมาชิกเครือข่ายเรายอมรับว่าดีแน่นอน เพราะเราจะได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และร่วมกันแก้ไขปัญหา สิ่งไหนคิดไม่ออกเราก็ไปพูดกับหลาย ๆ คนก็จะคิดออก สิ่งที่ได้จากเครือข่ายคือ ความรู้ใหม่ ๆ ได้ความรู้เรื่องใหม่ เรื่องลายผ้า และมีตลาด สำหรับจำหน่ายผ้าเพิ่มขึ้น (เสาวลักษณ์ ครอบบัวบาน, สัมภาษณ์)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าสมาชิกเครือข่ายมีความพอใจที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย สมาชิกเห็นว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายทำให้ พวกเขาได้รับประโยชน์ ทั้งด้านเทคนิคใหม่ ๆ ในการทอลวดลายผ้า การย้อมสี ด้านการตลาด และ ด้านเงินทุนหมุนเวียน นอกจากนั้นยังทำให้เห็นได้ว่าเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยยังมีการจัดการ ความรู้ของเครือข่าย ดังเช่น การที่คณะกรรมการเครือข่ายคนไหนไปร่วมประชุมหรือไปศึกษาดูงาน ก็จะกลับมาถ่ายทอดให้เพื่อสมาชิกฟัง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องลายผ้า การมัดหมี่ การทอ ลวดลายใหม่ ๆ มีการสอนการจัดทำบัญชี เอกสารทะเบียนต่าง ๆ นอกจากนั้นในการนำผ้าไปขาย ในตลาดใหญ่ ๆ เครือข่ายได้เปิดโอกาสให้สมาชิกไปร่วมขายเพื่อไปศึกษาตลาดด้วยว่าตลาด ต้องการผ้าแบบไหน จะได้นำมาปรับปรุงการทอผ้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการปรับปรุงการทอผ้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดแต่ก็ไม่ได้ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ผ้าทอบ้านลัมปอยเพราะการทอผ้าลวดลายเดิม ๆ ก็ยังมีการทอสำหรับขายให้กับลูกค้า กลุ่มเดิมที่ยังต้องการซื้อไปใช้

“เราจะทอผ้าลายเดิมของเราคือลายดอกแก้วคมเจ็ด มีสีออกน้ำตาลควบคู่ไปกับการ ทอผ้าลวดลายใหม่ที่ตลาดต้องการเพราะลูกค้าเก่าของเรายังมี เราไม่ได้ทิ้งการทอผ้าแบบเดิม เพราะเราภูมิใจในลวดลายผ้าของบ้านเรา แต่เราก็ต้องทอตามที่ตลาดต้องการเพื่อให้ขายได้มาก ขึ้น” (ประธาน ภิรมย์กิจ, สัมภาษณ์)

แผนภูมิที่ 4.9
กระบวนการทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่าย
ทอผ้าตำบลลัมปอย

จากกรอบคิดกระบวนการทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายทอดผ้าด่าบล สัมป่อย จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยภายนอกและภายในสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งปัจจัย ภายนอกที่สำคัญได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการโดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งได้ให้คำปรึกษา และความรู้ด้านวิชาการในการจัดตั้งเครือข่าย ส่วน ปัจจัยภายในที่มีส่วนในการจัดตั้งเครือข่าย ได้แก่

1. ผู้นำ ในที่นี้คือพี่ประธาน ภิรมย์กิจ ประธานเครือข่ายทอดผ้าด่าบลสัมป่อยซึ่งเป็นผู้คิดริเริ่มให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทอดผ้าด่าบลสัมป่อยเพื่อให้สมาชิกกลุ่มทอดผ้ามีตลาดที่กว้างขวางขึ้น และได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งมีเงินทุนให้สมาชิก กู้ยืมไปทอดผ้าให้มากขึ้น พี่ประธานเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับในหมู่สมาชิกกลุ่มทอดผ้าว่าเป็นคนที่มี ความตั้งใจทำงานด้วยความเสียสละ มีความโปร่งใส และมีการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการโดยการ ประสานด้วยวาจาทั้งทางโทรศัพท์และไปหาด้วยตัวเอง ดังนั้นเมื่อพี่ประธานไปชักชวนให้กลุ่มทอดผ้า ต่าง ๆ ร่วมจัดตั้งเครือข่ายจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งประวัติส่วนตัวพี่ประธานเป็นลูกหลาน ของตระกูลดั้งเดิมที่อพยพมาก่อตั้งหมู่บ้าน และเติบโตมากับแม่ที่ทอดผ้าตลอดชีวิตตั้งแต่สาวจนแก่ แต่ก็ได้สนใจการทอดผ้า จนกระทั่งแต่งงานมีครอบครัวจึงได้มาหัดทอดผ้าและเข้าร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มทอดผ้าของหมู่บ้านโดยได้รับตำแหน่งประชาสัมพันธ์ของกลุ่มและทำหน้าที่การตลาดด้วย ต่อมา เมื่อได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานกลุ่มด้วยความที่มีภาวะผู้นำ ประกอบกับสามีเป็นผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นแรงสนับสนุนให้พี่ประธานมีความตั้งใจที่จะพัฒนากลุ่มทอดผ้าของหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง และขยายเป็นเครือข่ายเพื่อหาช่องทางการตลาดให้กว้างกว่าเดิมและด้วยบุคลิกที่มีความใฝ่รู้ มี ความมุ่งมั่นในการทำงาน ทำให้ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือจากสมาชิก ดังนั้นเมื่อพี่ประธาน มีความคิดริเริ่มจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวมจึงได้รับการยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วม อย่างเต็มที่จากสมาชิก

2. การมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษและเป็น ความภาคภูมิใจที่จะต้องอนุรักษ์ไว้

3. ความเป็นเครือญาติ ทำให้จัดตั้งเครือข่ายได้สำเร็จ เนื่องจากมีความผูกพันใน ความเป็นพวกพ้องและไว้วางใจกัน ซึ่งคณะกรรมการเครือข่ายทอดผ้าด่าบลสัมป่อย ส่วนใหญ่เป็น เครือญาติกัน

4. การมีประเพณี/วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับการแต่งกายด้วยผ้าไหม ผ้าฝ้าย ซึ่งชาว ด่าบลสัมป่อยมีค่านิยมในการแต่งกายด้วยผ้าไหมไปร่วมงานบุญประเพณีต่าง ๆ ถ้าใครไม่แต่งกาย ด้วยผ้าไหมจะทำให้รู้สึกด้อยกว่าคนอื่น นอกจากนี้ผ้าไหมยังมีคุณค่าเพราะเป็นผ้าที่มีราคาแพง ทำให้ชาวด่าบลสัมป่อยยังคงมีการทอดผ้าใช้และจำหน่ายมาตลอด เมื่อมีการจัดตั้งเครือข่ายทอดผ้า ขึ้นมาทำให้มีการแลกเปลี่ยนลวดลายกัน และมีการแบ่งปันเส้นไหมระหว่างกลุ่มทอดผ้าที่เป็น สมาชิกของเครือข่ายมากขึ้น

สรุปการพัฒนาเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย

ตารางที่ 4.1

สรุปการพัฒนาเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย

ช่วงที่ 1 ชุมชนดั้งเดิม	ช่วงที่ 2 การเข้ามาของภาครัฐ	ช่วงที่ 3 เกิดเครือข่าย	ช่วงที่ 4 เกิดกลุ่มออมทรัพย์
ชาวตำบลลัมปอยอพยพมาจากตำบลหนองบัวบาน วิถีชีวิตประจำวันมีการทำไร่ทำนา ปลูกพริก ปลูกฝ้าย ปลูกหม่อนและเลี้ยงไหม มีการทอผ้าไหม ผ้าฝ้ายไว้ใช้ ทุกครัวเรือน มีประเพณีวัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนมีความสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน ส่วนการแต่งกายนิยมแต่งกายด้วยผ้าไหม ผ้าฝ้ายไปร่วมงานประเพณีต่าง ๆ	หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้า โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านให้รวบรวมสตรีในหมู่บ้านมาร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อทอผ้า จำหน่ายเป็นอาชีพเสริม ซึ่งกลุ่มสตรีก็ได้มาร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเนื่องจากต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มีอาชีพเสริม และต้องการร่วมกันอนุรักษ์การทอผ้าไว้ ซึ่งเมื่อจัดตั้งกลุ่มแล้วก็ได้ขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้แนะนำแหล่งทุน	มีการจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยซึ่งเป็นการคิดริเริ่มของประธานกลุ่มทอผ้าบ้านลัมปอย หมู่ที่ 12 โดยได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและคำแนะนำจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยเริ่มแรกประธานกลุ่มทอผ้าบ้านลัมปอย หมู่ที่ 12 ได้สร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการจัดตั้งเครือข่ายให้กับสมาชิกกลุ่มฟัง เมื่อสมาชิกตระหนักและมีความต้องการจะจัดตั้งเครือข่าย จึงได้ประสานงานกับประธานกลุ่มทอผ้าในตำบลอีก 4 กลุ่ม	มีการออมเงินสัจจะของเครือข่ายเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมไปเป็นทุนในการทอผ้าลดรายใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยมีการกำหนดระยะเวลากู้ยืม 1 ปี แต่ถ้าสมาชิกยังไม่มีเงินคืนก็ขยายเวลาให้ นอกจากนั้นในการนำผ้าทอมาฝากขายกับเครือข่ายแต่ละครั้ง ประธานเครือข่ายจะนำเงินออมของเครือข่ายจ่ายให้กับสมาชิกก่อนเพื่อให้สมาชิกมีเงินทุนไปหมุนเวียนทอผ้าขึ้นต่อไป

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ช่วงที่ 1 ชุมชนดั้งเดิม	ช่วงที่ 2 การเข้ามาของภาครัฐ	ช่วงที่ 3 เกิดเครือข่าย	ช่วงที่ 4 เกิดกลุ่มออมทรัพย์
		มาร่วมประชุมเพื่อสร้าง ความตระหนักถึง ความสำคัญของการ จัดตั้งเครือข่าย จากนั้น จึงให้ประธานของทุก กลุ่มไปทำความเข้าใจ และสร้างความตระหนัก ให้กับสมาชิกกลุ่มของ ตนเอง หลังจากทีสมาชิก ทุกคนมีความตระหนัก และต้องการจัดตั้ง เครือข่ายร่วมกันจึงได้มี การประชุมเพื่อคัดเลือก คณะกรรมการบริหาร เครือข่ายและได้ร่าง ระเบียบข้อบังคับของ เครือข่ายโดยมีเจ้าหน้าที่ ของสำนักงานพัฒนา ชุมชนอำเภอจัดรัส มาร่วมเป็นที่ปรึกษา เมื่อ มีคณะกรรมการและมี ระเบียบข้อบังคับของ เครือข่ายแล้ว เครือข่าย ได้มีการจัดกิจกรรมด้าน การตลาดให้กับ	ในการดำเนิน กิจกรรมของ เครือข่ายได้มีการ จัดทำบัญชีที่เป็น ลายลักษณ์อักษร ให้สมาชิกสามารถ ตรวจสอบได้และ เมื่อครบหนึ่งปี คณะกรรมการ เครือข่ายได้มีการ จัดประชุมแจ้งผล การดำเนินงานให้ สมาชิกทราบ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ช่วงที่ 1 ชุมชนดั้งเดิม	ช่วงที่ 2 การเข้ามาของภาครัฐ	ช่วงที่ 3 เกิดเครือข่าย	ช่วงที่ 4 เกิดกลุ่มออมทรัพย์
		สมาชิก โดยให้สมาชิก นำผ้าที่ทอได้มาฝากขาย กับเครือข่าย ส่วน กิจกรรมที่สมาชิก เครือข่ายได้ทำร่วมกันคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านลดรายจ่าย การ มัดหมี่ การย้อมสี นอกจากนั้นเมื่อ เครือข่ายได้รับการเชิญ ให้ไปร่วมประชุมหรือร่วม กิจกรรมที่จังหวัด ประธานเครือข่ายหรือผู้ที่ ไปร่วมก็จะกลับมา ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ให้กับสมาชิกทุกคน ทราบ	

จากตารางสรุปการพัฒนาเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อยจะเห็นได้ว่าการพัฒนาเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อยมีกระบวนการทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ชุมชนดั้งเดิม ชาวตำบลส้มป่อยอพยพมาจากตำบลหนองบัวบาน มาตั้งบ้านเรือนที่บริเวณลำห้วยส้มป่อย มีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย มีการทำไร่ ทำนา ปลูกฝ้าย ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม มีการช่วยกันลงแขก แบ่งปันอาหาร มีการทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน และมีการปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมร่วมกัน มีการแต่งกายด้วยผ้าไหม และผ้าฝ้ายในงานประเพณีต่าง ๆ

ในช่วงนี้มีทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนมีความสามัคคี ความเป็นเอื้ออาทร แบ่งปันกัน มีภูมิปัญญาด้านการทอผ้าที่คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจซึ่งมีการทอผ้ากันทุกครัวเรือน การมีวัฒนธรรมใช้ผ้าไหมผ้าฝ้ายในงานบุญและงานประเพณีต่าง ๆ

ช่วงที่ 2 ปี การเข้ามาของภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่มทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพเสริม โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านให้ รวบรวมกลุ่มสตรีที่ทอผ้าในหมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นมา ในช่วงนี้มีทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ส่วนปัจจัยภายใน ยังคงมีทุนทางสังคมเหมือนเช่นช่วงชุมชนดั้งเดิม คือ การมีวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดซึ่งได้หล่อหลอมให้ชาวบ้านมีความสามัคคี มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือแบ่งปันกัน การมีภูมิปัญญาในการทอผ้า การมีวัฒนธรรมผ้าไหมใช้ผ้าไหมผ้าฝ้ายในงานบุญและงานประเพณีต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีทุนทางสังคมคือ ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ เมื่อทางราชการประสานงานมา ผู้ใหญ่บ้านจึงได้ รวบรวมกลุ่มสตรีในหมู่บ้านให้มารวมกลุ่มกัน และสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าในด้านการรวบรวมสตรีจัดตั้งกลุ่มทอผ้า การแนะนำแหล่งทุนให้แก่กลุ่มทอผ้า

ช่วงที่ 3 เกิดเครือข่าย ในช่วงปี พ.ศ. 2544 กลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 เกิดปัญหาไม่มีสินค้าเพียงพอที่จะนำไปจำหน่ายในตลาดใหญ่ ๆ จึงแก้ปัญหาด้วยการจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อย ซึ่งเป็นความคิดริเริ่มของประธานกลุ่มทอผ้าบ้านส้มป่อย หมู่ที่ 12 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ในด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการจัดตั้งเครือข่าย โดยมีการดำเนินกิจกรรมคือ สร้างความตระหนักและหาองค์กรที่จะมาเป็นสมาชิกเครือข่ายพร้อมทั้งสร้างพันธมิตรร่วมโดยการคัดเลือกคณะกรรมการและร่างระเบียบข้อบังคับของเครือข่ายไปพร้อม ๆ กัน เมื่อจัดตั้งเครือข่ายเสร็จแล้วจึงได้มีการจัดกิจกรรมของเครือข่ายด้วยการหาตลาดสำหรับจำหน่ายสินค้า และให้สมาชิกรวบรวมผ้ามาฝากขายกับเครือข่าย ในช่วงนี้มีทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องได้แก่หน่วยงานภาครัฐซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ คือ พัฒนาการอำเภอ และพัฒนากรที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดตั้งเครือข่ายรวมทั้งให้ความรู้ในด้านวิชาการ ส่วนปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ผู้นำ ในที่นี้คือที่ประธาน ภิรมย์กิจ ประธานเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อยซึ่งเป็นผู้คิดริเริ่มให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทอผ้าตำบลส้มป่อยเพื่อให้สมาชิกกลุ่มทอผ้ามีตลาดที่กว้างขวางขึ้นและได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งมีเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปทอผ้าให้มากขึ้น

2. การมีภูมิปัญญาการทอผ้าที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษและเป็นความภาคภูมิใจที่จะต้องอนุรักษ์ไว้

3. ความเป็นเครือญาติของคณะกรรมการเครือข่าย ทำให้มีความไว้วางใจกันและร่วมมือร่วมใจกันทำงาน

4. การมีวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าไหมในงานประเพณีต่าง ๆ ของชาวตำบลลัมปอย

5. คณะกรรมการทำงานด้วยความโปร่งใส

ช่วงที่ 4 เกิดกลุ่มออมทรัพย์ มีการออมเงินสัจจะของเครือข่ายเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมไปเป็นทุนในการทอผ้าลดรายใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยประธานเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอยเห็นว่าตลาดจำหน่ายผ้าทอของสมาชิกเครือข่ายยังอยู่ในวงแคบ ไม่สามารถจำหน่ายในตลาดใหญ่ได้เพราะลดรายของผ้ายังเป็นลายดั้งเดิมจึงได้ปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิกจึงได้ทราบว่าสมาชิกไม่มีเงินทุนสำหรับทอผ้าลดรายใหม่ ๆ เพราะเงินทุนที่มีทำให้ทอผ้าแบบเดิม ๆ เท่านั้น ถ้าจะให้ทอลดรายใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาก็ต้องมีเงินทุนเพิ่ม ส่วนสาเหตุที่ไม่ทิ้งลายเดิมไปทอลดรายใหม่เพราะไม่มั่นใจในตลาด ถ้าทอลายเดิม ๆ มีตลาดจำหน่ายแน่นอน เมื่อประธานเครือข่ายทราบสาเหตุจึงเสนอให้มีการออมเงินสัจจะของเครือข่ายเพื่อจะได้ระดมทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปเป็นทุนสำหรับทอผ้าลดรายใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งสมาชิกทุกคนก็เห็นด้วย จึงได้มีการออมเงินสัจจะและให้สมาชิกที่ขาดแคลนเงินทุนกู้ยืม เมื่อสิ้นปีคณะกรรมการเครือข่ายได้ประชุมสมาชิกเพื่อแจ้งผลการดำเนินงานและปันผลให้กับสมาชิก ซึ่งในช่วงนี้มีทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำซึ่งก็คือประธานเครือข่ายทอผ้าตำบลลัมปอย ที่มีความตั้งใจแก้ไขปัญหาของเครือข่าย และเป็นผู้ที่สมาชิกเครือข่ายทุกคนยอมรับในความตั้งใจ เสียสละและมีความโปร่งใส ในการทำงานเพื่อส่วนรวม